

AVRUPA BİRLİĞİ DÜZENLEMELERİYLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK SÜPER UYGULAMALAR

SUPERAPPS COMPARED TO EUROPEAN UNION REGULATIONS

Araştırma Makalesi

Himmet KOÇ*

Turan ATLI**

ÖZ

Süper uygulamalar tek çatı altında birden fazla hizmetin müşterilere sunulabildiği platformlardır. Süper uygulama adı söz konusu platformların kalitesinden ya da baskınlığından kaynaklanmaz. Aksine burada süper olan, tek bir çatı altından birden fazla hizmetin verilebilmesi, hizmet çeşitliliğidir. Günümüzde sosyal medya, mesajlaşma, taksi çağırma, alış veriş, ödeme sistemleri, kripto varlıklara yönelik faaliyetler, e-ticaret, teslimat, araç paylaşımı gibi pek çok hizmetin süper uygulamalar bünyesinde verilebildiği örneklerle karşılaşılmaktadır. Esasen süper uygulamalar bünyesinde verilebilecek hizmetler bakımından herhangi bir sınırlama getirilmesi de söz konusu değildir. Süper uygulamalar nezdinde hangi hizmetlerin verileceği, yalnızca süper uygulama işleticilerinin belirleyebilecekleri hususlardır. Süper uygulamalar, bünyelerinde barındırdıkları hizmetler ile pek çok farklı alanda hukuki düzenlemeye konu olabilmektedirler. Örneğin ödeme sistemleri kuran ve bu alanda hizmet veren bir süper uygulama, doğrudan banka hukukunun kurallarına tabi olma yükümlülüğü ile karşı karşıya kalmaktadır. Benzer şekilde, süper uygulamalar rekabet hukuku yasaklarının pek çoğunu ihlal edebilme potansiyeline sahiptirler. Süper uygulamalarla ilgili yaygın bir içtihat havuzu bulunmamaktadır. Hatta özellikle Avrupa bölgesinde yasal düzenlemeler de yapılmış değildir. Bu nedenle çalışmada pek çok noktada süper uygulamaların içinde

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1803325

Makalenin Geliş Tarihi: 14.11.2025

Makalenin Kabul Tarihi: 21.12.2025

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı

E-posta: drhimmetkoc@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3020-0412

** Arş. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı

E-posta: tatli@erbakan.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5986-4135

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

olabilecekleri hukuki durumlar varsayımsal olarak ele alınıp çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Özellikle Türk Hukuku bakımından bu çalışma, süper uygulamalara yönelik bir ilk olma özelliğine sahiptir.

Anahtar kelimeler: Süper uygulama, süper app, rekabet, banka, kripto

ABSTRACT

Super applications are platforms where more than one service can be offered to customers under one roof. The super app name doesn't come from the quality or dominance of the platforms in question. On the contrary, what is super here is that more than one service can be provided under one roof, and the variety of services. Today, there are examples where many services such as social media, messaging, taxi calling, shopping, payment systems, activities for crypto assets, e-commerce, delivery, and car sharing can be provided within super applications. In fact, there is no restriction in terms of the services that can be provided within super applications. Which services will be provided by super applications are matters that only super application operators can determine. Super applications can be subject to legal regulations in many different areas with the services they contain. For example, a super application that establishes payment systems and provides services in this field is directly faced with the obligation to be subject to the rules of banking law. Similarly, super applications have the potential to violate many of the competition law prohibitions. There is no widespread case law pool on super applications. In fact, legal regulations have not been made, especially in the European region. For this reason, in the study, the legal situations that super applications may be involved in at many points are hypothetically discussed and solutions are tried to be proposed. Especially in terms of Turkish Law, this study is a first for super applications.

Keywords: Super app, multi-sided platform, competition, bank, crypto

EXTENDED SUMMARY

In today's rapidly gaining momentum in digital transformation, technological ecosystems have become essential components not only of communication and commerce but also of social life. One of the most striking elements of this transformation is the multifunctional digital platforms called "super apps" in recent years. Super applications are integrated digital systems that allow users to meet their different needs (such as communication, payment, shopping, transportation, entertainment, public services) in a single environment. In this respect, super applications are not just tools for a service, but digital infrastructures that shape users' daily life habits holistically.

The concept of super application is being discussed with increasing interest in the fields of law and economics as well as in the technology literature. These applications are multi-layered mobile ecosystems that enable users to perform different activities related to their daily lives in the same digital environment. The adjective "super" does not refer to the quality of the app, but to the variety of services and breadth of

coverage. Therefore, unlike a "single-service application" in the classical sense, super applications offer integrated solutions that save users from having to download additional software or platforms.

The development process of super applications on a global scale differs according to regional dynamics. The Asian continent is considered the epicenter of this transformation; Examples like WeChat, Alipay, Grab, GoJek, and KakaoTalk showcase successful examples of evolving from single-purpose platforms to multifunctional digital ecosystems. Developed by Tencent in 2011, WeChat initially offered messaging services but has evolved into a digital "living platform" covering areas such as payment, public services, tax transactions, healthcare, transportation, and e-commerce. This model has created a structure that directs the digital behavior of the user and makes public-private services accessible through a single channel. Similarly, Southeast Asia-based platforms such as Grab or GoJek have become important players in the regional super app ecosystem, offering a wide range of services from mobile transportation-based services to financial transactions, from delivery networks to social interactions.

On the other hand, in Europe and the United States, it is seen that the super application model is not widespread at the same level. In Western markets, user preferences are turning to lighter, faster and functionally specialized applications; It is determined that user experience and speed are more important than service diversity. Furthermore, regulators of the European Union (EU) and the United States (US) have historically taken a more cautious approach to the concentration of power and data monopolization in the digital market. For this reason, super app initiatives in the West often focus on limited service integration in specific sectors (e.g., finance, transportation, or shopping) and cannot create as extensive a digital ecosystem as in Asia.

The most important legal debate brought about by the super application phenomenon arises in data security and privacy issues. Because users carry out almost all aspects of their daily lives under a single digital roof, it leads to the centralization of data; This increases the risks of privacy breaches, misuse and surveillance. Super applications fall under a much larger area of legal liability than traditional platforms in terms of the volume and variety of personal data they collect. The processing, sharing or use of personal data for commercial purposes in targeted advertising creates a serious need for supervision in terms of both public and private law.

At this point, the European Union's General Data Protection Regulation (GDPR) is the most frequently used reference framework. GDPR mandates clear user consent, transparency of data processing processes, and protection of data subjects' right to audit. The adoption of the principle of "privacy by design" in the design process of super applications should be considered not only a legal requirement but also a prerequisite for sustainable digital trust. However, issues such as data responsibility sharing between the application owner, sub-service providers, and cloud infrastructure companies, users' ownership rights over data, and the legal consequences that may arise in case of violation of these rights have not yet been fully resolved.

It should not be forgotten that super applications contain not only risks but also opportunities. In particular, "data-free" or "low data consumption" applications have the potential to reduce digital inequality. In regions with high data costs or weak connectivity infrastructure, such applications can facilitate access to digital services, contributing to social and economic inclusivity. Narrowing the digital divide in areas such as education, financial access, health care and employment can only be possible with the development of super applications within the right legal and technical framework.

As seen in the examples in Asia, the relationship between super applications and state policies is also an important area of discussion. For example, state control over WeChat in China has caused the platform to become not only an economic but also a political tool. The government uses its power to censor certain content; It eliminates anonymity by requiring users' identity information. In this respect, the super application has become both a surveillance tool and a public administration channel.

From the perspective of Turkey, there is no special legislative regulation or judicial precedent on super applications yet. The current regulations are essentially shaped within the framework of the Law No. 6563 on the Regulation of Electronic Commerce, the Law No. 6698 on the Protection of Personal Data and competition law norms. However, the structural features of super applications (data density, vertical integration, multilateral market impact) cannot be fully explained by classical platform regulations. For this reason, the scope of special regulations for digital platforms should be expanded in Turkey, and definitions and responsibility mechanisms specific to super applications should be established.

GİRİŞ

Dijital platformların hızla geliştiği günümüzde, “süper uygulama” (super app) kavramı, teknoloji ve hukuk literatüründe kendine giderek daha fazla yer bulmaktadır. Süper uygulamalar, kullanıcıların mesajlaşma, ödeme, e-ticaret, teslimat, araç paylaşımı ve daha birçok hizmete aynı uygulama içinde erişmesine imkân tanıyan, çok işlevli dijital platformlar olarak tanımlanmaktadırlar¹. Roa ve diğerlerinin ifade ettiği üzere süper uygulamalar, “aynı ortamda, kullanıcıların günlük farklı ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen ve bunun için başka bir uygulama indirmelerini gerektirmeyen mobil uygulamalar”dır². Bu bağlamda “süper” terimi, uygulamanın sunduğu kapsamlı hizmet çeşitliliğine atıfta bulunmakta, uygulamanın kalitesine veya baskınlığına işaret

¹ Marc Hasselwander, ‘Digital Platforms’ Growth Strategies and the Rise of Super Apps’ (2024) 10(5) Heliyon 1, 1.

² Luisa Fernanda Roa et al., ‘Super-App Behavioral Patterns in Credit Risk Models: Financial, Statistical and Regulatory Implications’ (2021) 169(4) Expert Systems with Applications 1-2.

etmemektedir³. İş modeli perspektifinden bakıldığında ise süper uygulamalar kendine özgü bir dijital platform kategorisine dahil olarak görülmekte ve akıllı telefonlardan yararlanarak çeşitli kullanıcı grupları arasında çok sayıda fiziksel/dijital ürün ile çevrim içi/çevrim dışı hizmeti aynı uygulama aracılığıyla bir araya getirmektedirler⁴.

Süper uygulamaların gelişim serüveni bölgesel farklılıklar göstermektedir. Özellikle Asya’da WeChat, KakaoTalk, Alipay, Grab ve GoJek gibi platformlar, tek amaçlı uygulamalardan çok amaçlı süper uygulamalara başarılı bir dönüşüm gerçekleştirmişlerdir⁵. Bu platformlar arasında belki de en iyi örnek, 2011 yılında Tencent tarafından geliştirilen ve günümüzde dünya çapında 1,3 milyardan fazla kullanıcıya ulaşan WeChat’tir⁶. Başlangıçta basit bir mesajlaşma uygulaması olarak piyasaya sürülen WeChat, daha sonra ödeme, e-ticaret, kamu güvenliği, ulaşım, vergilendirme ve medeni işler gibi çeşitli kategorileri bütünleştirerek kullanıcılarının günlük alışkanlıklarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir⁷. Benzer şekilde Uber, Bolt ve Careem gibi ulaşım platformları da başlangıçta araç paylaşımına odaklanırken, artık çok işlevliliği öne çıkarmakta ve süper uygulama modeline doğru evrilmektedir⁸. Bu çok işlevlilik talebi neticesinde, gelişmekte olan pazarlardaki tüketici tutumlarının batı ülkelerine kıyasla önemli farklılıklar gösterdiği ortaya konulmuştur. Çin, Hindistan, Malezya ve diğer gelişmekte olan bölgelerdeki tüketiciler, daha uzun yükleme süreleri veya daha az sezgisel kullanıcı arayüzü gibi dezavantajları olsa da çevrimiçi faaliyetlerinin çoğunu tek bir uygulama kullanarak gerçekleştirmenin rahatlığını tercih etmektedirler⁹.

³ Hasselwander (n 1) 1.

⁴ Karl Täuscher and Sven M. Laudien, ‘Understanding Platform Business Models: A Mixed Methods Study of Marketplaces’ (2018) 36(3) European Management Journal 319, 326-327; Maximilian Schrieck et al., ‘A Typology of Multi-Platform Integration Strategies’ (2024) 34(3) Information Systems Journal 828, 830; Hasselwander (n 1) 1.

⁵ Hasselwander (n 1) 1.

⁶ Meng Yu, ‘The Rise of Super Apps: Insights and Opportunities from a UX Perspective’ (2023) 2023 IEEE International Professional Communication Conference (ProComm) 128.

⁷ Ying Huang and Weishan Miao ‘Re-Domesticating Social Media When It Becomes Disruptive: Evidence from China’s ‘Super App’ WeChat’ (2021) 9(2) 177, 181.

⁸ Hasselwander (n 1) 1.

⁹ BPC & Fincog, ‘The Definitive Guide to Super Apps’ (2022) BPC Banking Technologies & Fincog 13-14, < <https://www.bpcbt.com/en/guide/super-apps> > 10.12.2025.

Veri güvenliği ve gizlilik kaygıları, süper uygulamaların en temel hukuki sorunlarından birini oluşturmaktadır. Kullanıcıların günlük hayatlarının pek çok alanını tek bir platform üzerinden yürütmesi, verilerin merkezileşmesine ve dolayısıyla mahremiyetin ciddi biçimde tehdit edilmesine neden olmaktadır¹⁰. Süper uygulamalarla ilgili endişeler bu uygulamaların toplayabileceği çok sayıda kişisel ve hassas tüketici verisinin kullanımıyla ilgilidir. Bu veriler, ticari ve reklam amaçlı olarak kötüye kullanılabilirler.

Tüketici verileri, şirketleri potansiyel sorumluluklara maruz bırakabileceğinden, şirketlerin dikkatli bir şekilde ele alması gereken hassas bir konudur¹¹. Özellikle kullanıcıları ve veri kullanımını korumayı amaçlayan mevzuatın daha katı olduğu Avrupa ve Kuzey Amerika’da kullanıcı veri güvenliği hassas bir konu olmaktadır. Veriler süper uygulamalar için büyük öneme sahip olduğundan, itibar kaybına neden olabilecek saldırıları ve kullanıcıların gizliliğine yönelik diğer tehditleri önlemek için sağlam ve etkili süreçlerin işletilmesi çok önemlidir¹². Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation - GDPR) gibi düzenlemeler ışığında; kullanıcı rızasının açık biçimde alınması, veri işleme süreçlerinin şeffaflaştırılması ve denetlenebilirliğin sağlanması hukuki ve etik bir zorunluluk olarak öne çıkmaktadır¹³. Bu bağlamda “privacy by design” (tasarımla mahremiyet) yaklaşımı, süper uygulamaların ancak gizlilikten taviz vermeden başarılı olabileceğini ve hukuki düzenlemelerle uyumlu bir yapının zorunlu olduğunu savunmaktadır¹⁴. Bununla birlikte, süper uygulama sahibi, üye uygulamalar ve bulut sağlayıcılar arasındaki sorumluluk paylaşımı, verilerin kim tarafından ve hangi koşullarda işlenebileceği ve kullanıcıların veri üzerindeki mülkiyet haklarının nasıl tanımlanacağı gibi sorular, hem kamu hukuku hem de özel hukuk açısından yeni tartışma alanları doğurmaktadır¹⁵.

¹⁰ Fernando Kaway Carvalho Ota et al., ‘Towards Privacy Preserving Data Centric Super App’ (2020) 2020 Mediterranean Communication and Computer Networking Conference (MedComNet) 1-4.

¹¹ BPC & Fincog (n 9) 24.

¹² İbid 34.

¹³ Carvalho Ota et al. (n 10) 1-4.

¹⁴ İbid.

¹⁵ İbid.

Öte yandan, süper uygulamaların dijital eşitsizliği azaltma potansiyeli de göz ardı edilmemelidir. Veri kullanmayan süper uygulamalar, maddi kısıtlamalar nedeniyle standart uygulamalara erişemeyen dezavantajlı bölgeleri hedefleyerek dijital hizmetlerin veri sınırlamalarıyla kısıtlanmamasını garanti edebilmekte ve herkes için eşit fırsatlar sunabilmektedirler¹⁶. Bu tür uygulamalar eğitim, iş fırsatları, finansal kapsayıcılık ve sağlık hizmetlerine erişim açısından önemli faydalar sağlamaktadırlar¹⁷. Ancak teknik sorunlar, kullanıcı deneyimi eksiklikleri ve hizmet kalitesine ilişkin şikayetler, bu uygulamaların yaygın olarak benimsenmesini engelleyebilecek faktörler arasında yer almaktadır¹⁸.

Bu bağlamda, işbu makale, süper uygulamaların Türkiye’de tanınması ve hukuki yer edinmesi konusunda bir ilk olma iddiasıyla kaleme alınmış olup Türk hukuku için öneriler geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Çalışmada süper uygulamaların mevcut durumlarıyla ilgili birtakım saptamalar yapılmaya çalışılacaktır. Henüz bir yargı kararına rastlanmadığından ve mevzuat düzenlemesi de bulunmadığından, çalışmanın pek çok yerinde varsayımlardan hareket edilecektir.

I. SÜPER UYGULAMALARIN FARKLI SİSTEMLERDEKİ GELİŞİMİ

A. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE

Süper uygulamaların ortaya çıkışı, dijital platformların pazarları domine etme, rekabeti zayıflatma, vergi ve sigorta yükümlülüklerini atlatma eğilimi ile kullanıcı verilerinin gizliliğinin ihlaline dair mevcut tartışmalara yeni boyutlar eklemektedir¹⁹. Dijital platformlar, mevcut yasal çerçevelerle sıklıkla çatışma eğilimindedir ve hukuki gri alanlardan faydalanmaktadırlar²⁰. Söz konusu durum, özellikle süper uygulamaların

¹⁶ Fazlyn Petersen, ‘Improving Digital Equality: The Potential of Data-Free Super Applications’ (2024) 2024 IST-Africa Conference (IST-Africa) 225, 228.

¹⁷ Ibid 230-232.

¹⁸ Ibid 232.

¹⁹ Robert Gorwa, ‘What Is Platform Governance?’ (2019) 22(6) Information, Communication & Society 854, 854-855.; Hasselwander (n 1) 11.

²⁰ Hasselwander (n 1) 3.

henüz çok yaygın olmadığı Avrupa’da, bu uygulamaların hangi kapsamda değerlendirilmesi gerektiği tartışmalarını da beraberinde getirmektedir²¹.

Avrupa Birliği, bu endişelere yanıt olarak Dijital Piyasalar Yasası (Digital Markets Act - DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (Digital Services Act - DSA) gibi kapsamlı düzenlemeler geliştirmiştir. DMA, büyük teknoloji şirketlerini (gatekeeper-eşik bekçisi) düzenleyerek kendi hizmetlerini kayırma yasağı (Madde 5), uyumlu çalışabilirlik yükümlülüğü ve alternatif uygulama mağazalarına izin verilmesi (Madde 6) gibi kuralları getirirken; DSA, içerik moderasyonu, kullanıcı güvenliği ve şeffaflık konularında platformlara yükümlülükler yüklemektedir (Madde 11-18, 19-33). Anılan düzenlemeler, süper uygulamaların entegrasyon avantajlarını sınırlayarak “dengeleyici regülasyon” modeli oluşturmakta ve dolaylı olarak bir “ayırıştırma” etkisi yaratmaktadır. Düzenleyicilerin bakış açısından, süper uygulamaların kullanıcılarıyla kurdukları köklü bağlantı konusunda endişeler artmaktadır. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi, veri gizliliği benzeri hassas konulara daha dikkatli yaklaşılan bölgelerde, teknoloji şirketlerinin sahip oldukları geniş veri zenginliği sayesinde kullanabilecekleri gücün etkileri yakından incelenmekte ve tartışılmaktadır²². Avrupa Birliği, dünya genelindeki diğer düzenleyicilerle birlikte, kullanıcı verilerinin farklı şirketler arasında paylaşılmasını, satılmasını ve kullanılmasını kısıtlayacak önlemleri planlamaktadır²³.

B. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NDE

Amerika Birleşik Devletleri’nde süper uygulama kavramı henüz tam anlamıyla yerleşmemiş olmakla birlikte, bu alana yönelik ilgi günden güne artmaktadır. Elon Musk’ın X (Twitter) platformunu çok işlevli bir süper uygulamaya dönüştürme hedefi²⁴ ile Microsoft’un ABD pazarında bir “süper uygulama” altyapısı geliştirmeye yönelik stratejik planları²⁵, bu ilginin en güncel örneklerini oluşturmaktadır. Burada yer alan

²¹ Gorwa (n 19) 855-858; İbid 11.

²² BPC & Fincog (n 9) 21.

²³ İbid 24.

²⁴ ‘WeChat: Why Does Elon Musk Want X to Emulate China’s Everything-App?’ BBC (29.07.2023) < <https://www.bbc.com/news/business-66333633> > 10.12.2025.; Paul Langley and Andrew Leyshon ‘Embedded finance and FinTech disappearance’ (2025) Finance and Society 1, 2-3.

²⁵ Joe Wituschek, ‘Microsoft May Be Building Its Own Super App’ BGR (07.12.2022) < <https://www.bgr.com/tech/microsoft-may-be-building-its-own-super-app/> > 10.12.2025. ; Attila

girişimler, ABD’de süper uygulamalara olan ilginin giderek daha görünür hâle geldiğini göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde yerleşik olup da dijital alanda yatırım yapmak isteyen girişimciler, Asya’da süper uygulamaların yaygınlaşmasına yol açan büyüme stratejilerini farklı şekillerde uygulamaktadırlar. Bu bölgedeki süper uygulamaların olağanüstü başarısından etkilenen birçok teknoloji şirketinin süper uygulama yapma hedefleri bulunmaktadır²⁶. Fakat özellikle Kuzey Amerika’da tüketiciler, farklı faaliyetler için daha hafif ve daha hızlı olan birden fazla özel uygulamaya yönelmektedirler. Bunun yanında hız ve deneyimi de öncelemektedirler. Ayrıca kullanımdaki en ufak bir rahatsızlığın bile uygulamayı kullanmaya devam etme kararı konusunda önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle Amerikalı yatırımcıların Asya süper uygulamalarının başarısına giden yolu izleyerek başarıya ulaşmalarının çok daha zor olduğu söylenebilir²⁷. Zira her iki coğrafyadaki tüketici davranışları farklı talepler etrafında şekillenmektedir.

Günümüze kadar Amerikalı şirketler, Asya şirketleri tarafından geliştirilen süper uygulama stratejilerini değiştirerek bu zorlukların üstesinden gelmeyi başarmışlardır. ABD merkezli teknoloji şirketleri, Asya’daki geniş kapsamlı süper uygulama modelini doğrudan kopyalamak yerine, kendi pazarlarının yapısal sınırlılıklarını aşmak amacıyla bu stratejiyi uyarlayarak uygulamaya çalışmaktadırlar²⁸. Nitekim BPC’nin “The Definitive Guide to Super Apps” raporunda²⁹, Amerika Birleşik Devletleri’nde faaliyet gösteren dijital platformların kullanıcı alışkanlıkları, veri koruma düzenlemeleri ve rekabet hukuku kısıtlamaları nedeniyle “her şeyi tek uygulamada toplama” yaklaşımını benimseyemedikleri; bunun yerine belirli bir sektör dikeyinde çoklu hizmet sunan “daraltılmış süper uygulama” modellerine yöneldikleri açıkça belirtilmektedir. Uber,

Tomaschek, ‘Microsoft May Create All-in-One ‘Super App’ to Compete With Apple, Google’ CNET (09.12.2022) <https://www.cnet.com/news/microsoft-may-create-all-in-one-super-app-to-compete-with-apple-google/> 10.12.2025.

²⁶ BPC & Fincog (n 9) 21.; Langley and Embedded (n 24) 4.

²⁷ BPC & Fincog (n 9) 13-14.

²⁸ Langley and Embedded (n 24) 4.

²⁹ BPC & Fincog (n 9) 14.

Glovo ve Getir'in mobilite/teslimat alanında, Revolut ve PayPal'ın ise finansal hizmetlerde çok işlevli platformlara dönüşerek süper uygulamanın dikeyleştirilmiş bir versiyonunu oluşturmaları bu uyarlanmış stratejinin somut örnekleri olarak gösterilebilir. Anılan raporda bu yaklaşımın, Batılı pazarlarda süper uygulama konseptinin gelişmesini engelleyen kullanıcı beklentileri ve düzenleyici hassasiyetler karşısında şimdiye kadar en etkili model olarak ortaya çıktığı da ayrıca vurgulanmaktadır. Bu nedenle ABD sisteminde süper uygulamalara daha farklı bir yaklaşım sergilendiği söylenebilir.

Belirli bir sektördeki büyüme ve genişleme kapsamını daraltmak, Amerika Birleşik Devletleri'nde şimdiye kadar en etkili strateji olarak ortaya çıkmıştır³⁰. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki düzenleyici otoriteler, geleneksel olarak gücün birikmesi ve teknoloji endüstrisinin yükselişi konusunda özellikle endişeli olmuşlardır. Bu durum, kendi yetki alanlarında süper uygulamaların geliştirilmesine karşı daha temkinli bir yaklaşıma yol açmıştır³¹. Bu yaklaşımın teoride ve uygulamada özellikle Federal Trade Commission (Federal Ticaret Komisyonu-FTC) Başkanı Lina Khan ile yükselişe geçen "Neo-Brandeisian³² (Yeni-Brandeisçi) antitröst görüşü" kapsamında somutlaşmaktadır³³. Anılan görüş kapsamında, tekelleşme meydana gelmesi yönünde bir endişe ve bu endişeye yönelik önlemler alınması gerekliliği hakimdir. Bu nedenle bir başka çalışmada Khan, dominant teknoloji platformlarının (çalışma konusu bakımından süper uygulamaların) farklı iş kollarında entegre olmasının potansiyel tehlikelerine dikkat çekerek, bu durumun bir şirketin girebileceği alanları sınırlayan yapısal ayrımlara geri dönüşü gerektirdiğini savunmaktadır³⁴. Aynı çalışmanın devamında ise sektörde hakim durumda olan teşebbüslerin rekabeti engellemek, yeniliği bastırmak ve kendi hakimiyetlerini pekiştirmek amacıyla kullandıkları bir çıkar çatışması meydana getirerek

³⁰ İbid 22.

³¹ İbid 24.

³² Lina Khan, 'The New Brandeis Movement: America's Antimonopoly Debate' (2018) 9(3) Journal of European Competition Law & Practice 131, 131–132.

³³ ABD'de ortaya çıkan "Neo-Brandeisian³³ (Yeni-Brandeisçi) antitröst görüşü", aşırı merkezileşmiş özel gücün ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlerle tehlikeli olduğu fikrine dayanır. Ayrıntılı bilgi için bkz: İbid 131.

³⁴ Lina Khan, 'The Separation of Platforms and Commerce' (2019) 119 (4) Columbia Law Review 973, 973.

bunun da rakiplerin ‘her şeyi içeren uygulama’ ekosistemine katkıda bulunabilecek tamamlayıcı işler geliştirmelerini engellediği ileri sürmektedir³⁵.

Nitekim FTC’nin platform davranışlarına yönelik incelemeleri de ABD’deki bu teorik yaklaşımı destekler niteliktedir. Komisyon, Google’ın hem platform operatörü hem de piyasa katılımcısı olarak üstlendiği ikili rolü, rakipleri aleyhine kendi hizmetlerini önelemek için kullandığını tespit etmiştir; ki bu durum entegre platform modellerine (süper uygulamalara) yönelik düzenleyici incelemelerin arttığını da göstermektedir³⁶.

Gelinen noktada nihai olarak belirtilmelidir ki, henüz Amerika Birleşik Devletleri’nde federal seviyede süper uygulamaları düzenleyen bir mevzuat bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, süper uygulamalar vasıtasıyla veri toplanması ve verilerin mevzuata aykırı bir şekilde işleme ihtimalinden kaçınmak için süper uygulamalara temkinli bakılmaktadır. Zira ABD’de süper uygulamaların gelişimi büyük ölçüde pazar dinamikleri ve tüketici tercihleri tarafından şekillenirken, Avrupa Birliği’nde bu alan esasen rekabet hukuku ve veri koruma düzenlemeleri yoluyla çerçevelenmektedir. Süper uygulamaların çıkış coğrafyası olan Uzak Doğu’da ise devlet kontrolünde bir yaklaşım benimsenmiştir. Dolayısıyla her üç yaklaşımda da süper uygulamalara bakış açısı farklıdır.

C. UZAK DOĞU’DA

Asya’da süper uygulamalar, bölgesel özelliklere göre şekillenen çeşitli düzenleyici yaklaşımlar altında gelişen dinamik bir ekosistem oluşturmaktadır. Çin’deki WeChat örneğinde, hükümetin platform üzerinde yoğun bir gözetim ve sansür mekanizması işlettiği görülmektedir. Örneğin hükümet, Tencent’in yerel WeChat konuşmalarını denetleyerek Komünist Parti karşıtı faaliyetleri, hükümet karşıtı olarak niteledikleri aktivistleri ve politik açıdan hassas olarak niteledikleri terimleri tespit

³⁵ İbid 977.

³⁶ İbid 984,999,1072.

etmesini zorunlu kılmaktadır³⁷. Yasaklı içerik paylaşan kullanıcılar üç aşamalı bir yaptırım süreciyle karşılaşmakta ve üçüncü ihlalde hesapları tamamen kapatılmaktadır³⁸.

Ayrıca 2014 yılından itibaren WeChat'e kaydolmak isteyen kullanıcıların geçerli bir cep telefonu numarası sağlaması zorunlu hale getirilmiş, bu da anonim kullanımı fiilen ortadan kaldırmıştır³⁹. COVID-19 döneminde WeChat'in uyguladığı içerik sansürü, devlet kontrolünün kapsamına dair somut bir örnek teşkil etmektedir⁴⁰.

Güneydoğu Asya'da ise Grab ve GoJek gibi platformlar, daha liberal pazar ekonomileri içinde faaliyet göstermekte ancak yine de veri güvenliği ve rekabetle ilgili düzenleyici zorluklarla karşılaşmaktadır. Orta Doğu bölgesinde Careem gibi uygulamalar, yerel kültürel ve hukuki normlarla uyumlu bir şekilde genişleme stratejileri benimsemektedir⁴¹.

CPP Investments'ın öngörülerine göre süper uygulamalar önümüzdeki yıllarda Afrika, Hindistan ve Latin Amerika'da önemli ölçüde büyüme göstereceklerdir. Bu durum Güneydoğu Asya'da gözlemlenenlere benzerken, tüketici etkileri ve düzenleyici faktörler dolayısıyla Avrupa ve Kuzey Amerika'da büyüme potansiyeli yavaşlama eğilimindedir⁴².

D. TÜRKİYE'DE

Türkiye'de süper uygulamalar konusunda henüz spesifik bir hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Mevcut dijital platform düzenlemeleri, genel olarak e-ticaret, kişisel verilerin korunması ve rekabet hukuku çerçevesinde şekillenmiş olup, süper uygulamaların kendine özgü yapısını çerçeveselendirecek ve meydana gelebilecek hukuki sorunları bütüncül bir şekilde ele alan bir mevzuat yoktur. Süper uygulama olmayı hedefleyen teşebbüslerin dikkate almaları gereken önemli bir husus, düzenleyicilerin

³⁷ Eric Harwit, 'WeChat: Social and Political Development of China's Dominant Messaging App' (2017) 10(3) Chinese Journal of Communication 312, 321-322.

³⁸ İbid 321-322.

³⁹ İbid 323.

⁴⁰ Carvalho Ota et al. (n 10) 1-4.

⁴¹ Yu (n 6) 128.

⁴² BPC & Fincog (n 9) 29.

büyük internet platformlarına karşı giderek daha eleştirel bir tutum sergilemesi nedeniyle teknoloji sektörüne yönelik denetimin artmasıdır⁴³. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Türkiye’de süper uygulamaların mevcut mevzuat çerçevesinde nasıl değerlendirilmesi gerektiği meselesi, AB düzenlemeleriyle birlikte izah edilmeye çalışılacaktır.

II. SÜPER UYGULAMALARIN DMA ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

DMA, Avrupa Birliği mevzuatı olarak doğrudan uygulanabilir nitelikte bir düzenlemedir. DMA, dijital anlamda eşik bekçisi konumundaki büyük ölçekli çok taraflı platformların yapısal ve davranışsal uygulamalarını düzenleyerek, rekabetin korunmasında klasik rekabet kurallarını tamamlayıcı bir rol üstlenir.

DMA kapsamında temel/çekirdek platform hizmetleri türlerini açıkça sayılmıştır. Örneğin arama motorları, sosyal ağlar, video paylaşımları, işletim sistemleri, tarayıcılar, sanal asistanlar, bulut hizmetleri, reklam aracılık hizmetleri DMA kapsamında temel/çekirdek platform hizmetleri olarak gösterilebilir.

Öte yandan DMA rekabet hukuku ile ilgili düzenlemeleri de ihtiva eder. DMA’nın yanı sıra Avrupa Birliği nezdinde temel rekabet hukuku düzenlemesi olan Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA) (Treaty on the Functioning of the European Union - TFEU) m. 101 ve m. 102 hükümleri işletilmektedir. DMA’nın yürürlüğe girmesi ile TFEU m. 101 ve m. 102 hükümleri yürürlükten kaldırılmamıştır. Aksine, özel düzenleme olan DMA’nın yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği rekabet hukuku kurallarına yönelik tamamlayıcı bir düzen oluşturulmuştur.

DMA m. 2 hükmünde düzenlenen tanımlamalar kısmındaki 2. fıkrada temel/çekirdek platform hizmeti kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

“temel platform hizmeti” aşağıdakilerden herhangi birini ifade eder:

(a) çevrimiçi aracılık hizmetleri;

(b) çevrimiçi arama motorları;

⁴³ İbid 25.

(c) çevrimiçi sosyal ağ hizmetleri;

(d) video paylaşım platformu hizmetleri;

(e) sayı bağımsız kişilerarası iletişim hizmetleri;

(f) işletim sistemleri;

(g) web tarayıcıları;

(h) sanal asistanlar;

(i) bulut bilişim hizmetleri;

(j) (a) ila (i) noktalarında listelenen temel platform hizmetlerinden herhangi birini sağlayan bir işletme tarafından sağlanan, herhangi bir reklam ağı, reklam borsası ve diğer reklam aracılık hizmetleri dahil olmak üzere çevrimiçi reklam hizmetleri”

Anılan maddede sayılanlardan herhangi bir hizmetin verilmesi durumunda ilgili teşebbüsün temel/çekirdek platform hizmeti olarak değerlendirilmesi gerekir. Süper uygulamaların yapısı gereği, hangi hizmetlerin verileceği konusunda bir sınırlandırma yapılamaz. Bir süper uygulama, kendi belirleyeceği (örneğin) iki konuda hizmet verebilecekken başka bir süper uygulama yine kendi belirleyeceği (örneğin) yedi farklı konuda hizmet verebilir. Bu nedenle DMA m. 2/2 hükmünde düzenlenen hizmetlerden herhangi birini veren bir süper uygulamanın temel/çekirdek platform hizmeti verdiği kabul edilmelidir. Buradaki tanımlamalardan yola çıkarak süper uygulamaların temel/çekirdek platform hizmeti olarak da değerlendirilebilmesi ve bunun sonucu olarak da DMA kapsamında düşünülmesi gerektiği ifade edilmelidir⁴⁴. Buna karşın, DMA m. 2/2 hükmünde belirtilen hizmetlerden herhangi birini vermeyen süper uygulamaların ise temel/çekirdek platform hizmeti olarak değerlendirilememesi ve DMA kapsamına girmemesi gerekmektedir.

⁴⁴ Uygulamadaki süper uygulamalarla ilgili yüzeysel bir araştırma yapıldığında dahi söz konusu hizmetlerden en az birinin süper uygulamalar tarafından verildiği görülmektedir. Buradan hareketle mevcut süper uygulamaların büyük çoğunluğunun temel/çekirdek platform hizmeti niteliği taşıyarak DMA kapsamında olduğu söylenebilir.

III. SÜPER UYGULAMALARIN ÇOK TARAFLI PLATFORM NİTELİĞİ TAŞIYIP TAŞIMADIKLARI

Özellikle Avrupa’da “çok taraflı platform” (multi-sided platform) kavramı üzerinden bazı değerlendirmeler yapılmış⁴⁵, çok taraflı platform kavramı bazı akademik çalışmalara ve yargı kararlarına konu olmuştur. Bu noktada süper uygulamaların bir “çok taraflı platform” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği üzerinde durulmalıdır. Eğer süper uygulamalar çok taraflı platform olarak değerlendirilebilirlerse, çok taraflı platformlarla ilgili akademik çalışmalar ve mevzuat düzenlemeleri bunlar için de geçerli olabileceklerdir.

Çok taraflı platformlar, birbirinden farklı ve karşılıklı olarak birbirlerine bağımlı kullanıcı grupları arasında etkileşimi mümkün kılan, bu gruplar arasındaki dolaylı ağ dışsallıklarını organize ederek içselleştiren aracı sistemlerdir⁴⁶. Daha açık bir ifadeyle çok taraflı platform, farklı kullanıcı gruplarını veya pazar unsurlarını ortak bir sistem kapsamında bir araya getirerek bunlar arasında doğrudan ya da dolaylı bir etkileşim sağlayan ve bu gruplar arasındaki karşılıklı bağımlılığı yönetebilen bir organizasyondur⁴⁷.

Çok taraflı platformlara örnek olarak kredi kartı ile ödeme sistemleri gösterilebilir⁴⁸. Kredi kartı ile ödeme sisteminde kart hamili ile üye işyeri, banka aracılığıyla aynı platformda buluşur ve taraflar arasındaki ödeme işlemi sağlanmış olur. Benzer şekilde, dijital ortamda faaliyet gösteren uygulama mağazaları (App Store, Google Play) da çok taraflı platform niteliği taşırlar. Anılan yapıda uygulama geliştiricileri ile son kullanıcılar bir araya getirilir; platform, geliştiricilere erişim imkânı sağlar. Kullanıcılara ise uygulamalara güvenli ve düzenlenmiş şekilde ulaşma olanağı

⁴⁵ Jacques Crémer, Yves-Alexandre de Montjoye and Heike Schweitzer, ‘Competition Policy for the Digital Era’ (Report for the European Commission, 2019) 21 vd. < Competition policy for the digital era - Publications Office of the EU > 10.12.2025.

⁴⁶ Jean-Charles Rochet and Jean Tirole, ‘Platform Competition in Two-Sided Markets’ (2003) 1(4) Journal of the European Economic Association 990, 991.; David S. Evans and Richard Schmalensee, ‘Matchmakers: The New Economics of Multisided Platforms’ (2016) *SSRN E-Library* 5 <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793021 > 10.12.2025.; Crémer/de Montjoye/Schweitzer (n 45) 21.

⁴⁷ Crémer/de Montjoye/Schweitzer (n 45) 21.

⁴⁸ Rochet and Tirole (n 46) 997.; İbid 22.; Mark Armstrong, ‘Competition in Two-Sided Markets’ (2006) 37(3) *RAND Journal of Economics* 668, 668.

sunar. Başka bir örnek olarak, çevrim içi pazar yerleri (örneğin Trendyol, Amazon, eBay) gösterilebilir. Söz konusu platformlar satıcılar ile alıcıları buluşturarak ticareti kolaylaştırır ve tarafların karşılıklı işlem maliyetlerini azaltırlar. Airbnb, eBay, Steam gibi uygulamalar da çok taraflı platform niteliğindedirler⁴⁹.

Kanaatimizce süper uygulamalara doğrudan çok taraflı platform niteliği atfedilmemelidir. Bu çıkarımın temel nedeni, süper uygulama kavramının teknik olarak **bir** işleyiş modeli veya arayüz yapısına işaret etmesi; çok taraflı platform kavramının ise daha dar ve teknik anlamda piyasa yapısına ve belirli bir ekonomik-hukuki ilişki tipine gönderme yapmasıdır. Çok taraflı platformun ayırt edici unsuru, birbirinden farklı kullanıcı gruplarını aynı arayüzde buluşturması, bu gruplar arasında dolaylı ağ etkileri meydana getirmesi ve bu gruplar arasındaki yükümlülük dağılımını kendine özgü bir şekilde kurgulamasıdır. Buna karşılık süper uygulama, kavramsal olarak tek bir arayüz altında çok sayıda ve çok çeşitli hizmetin bir araya getirilmesini amaçlar. Bu hizmetlerin bir kısmı çok taraflı platform niteliği taşıyabileceği gibi, bir kısmı tamamen tek taraflı da olabilir.

Bu çerçevede, süper uygulamaların çok taraflı platformların bir alt kümesi olduğu yönündeki bir varsayım, esasen WeChat, Alipay, Grab, Gojek, Trendyol gibi bugüne kadar gözlemlenen baskın örneklerin çoğunun çok taraflı ilişkilere dayanmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de süper uygulamaların önemli bir kısmı içinde barındırdıkları alışveriş, pazar yeri, ulaşım, yemek/market siparişi, reklam gibi modüller nedeniyle fiilen de olsa çok taraflı platform gibi işlev görmektedirler. Fakat süper uygulama kavramının normatif ve kavramsal olarak zorunlu şekilde çok taraflı platform kategorisine hapsedilmesi isabetli değildir. Zira teorik olarak, bir süper uygulamanın tüm modülleri, yalnızca platform işletmesi ile son kullanıcı arasındaki tek taraflı hizmet ilişkilerinden de oluşabilir. Böyle bir yapıda kullanıcı grupları arasında karşılıklı ağ etkileri ve platformun her iki tarafına da hizmet sunma işlevi bulunmayabilir. Bu nedenle kanaatimizce yapılması gereken, uygulama bazında ikili bir ayırım yapılmasıdır. Şayet bir süper uygulama içinde sunulan hizmetlerin bütününe bakıldığında, platform en az iki farklı kullanıcı grubunu karşılıklı bağımlı biçimde buluşturuyor ve bu gruplar arasında

⁴⁹ Crémer/de Montjoye/Schweitzer (n 45) 21.

dolaylı ağ etkileri yaratıyorsa, bu durumda çok taraflı platform niteliğinde bir süper uygulamadan söz etmek mümkündür. Trendyol örneğinde olduğu gibi, uygulama hem tüketicileri hem satıcıları bir araya getiriyor; ayrıca reklam verenler, lojistik şirketleri vb. gibi ek kullanıcı gruplarını da aynı ekosistemde buluşturuyorsa, burada çok taraflı platformun klasik ölçütleri gerçekleşmektedir. Buna karşılık, bir süper uygulama yalnızca tek taraflı ilişkilere dayalı modüllerden oluşuyor ve başka bağımsız kullanıcı gruplarını arayüze dahil etmeksizin çeşitli finansal ve kişisel hizmetleri tek bir çatı altında topluyorsa, bu durumda söz konusu yapıyı süper uygulama olarak nitelendirmek mümkün olmakla birlikte, çok taraflı platform olarak sınıflandırmak teorik ve dogmatik açıdan zorunlu değildir. Başka bir ifadeyle, süper uygulamaların büyük çoğunluğu fiilen çok taraflı platform niteliği taşıyabilirler; fakat kavramsal düzeyde her süper uygulamayı peşinen çok taraflı platform saymak yerine, her bir süper uygulamanın içerdiği hizmetlerin hukuki ve iktisadi özelliklerine göre ayrı ayrı değerlendirme yapılması daha isabetlidir.

IV. SÜPER UYGULAMALARIN REKABET HUKUKU İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. GENEL OLARAK

Süper uygulamalar bünyelerinde barındırdıkları hizmetler çerçevesinde karmaşık bir yapıya sahip olduklarından, farklı hukuk kurallarına riayet etme yükümlülüğüne sahiptirler. Farklı hizmetleri ihtiva etmeleri, müşteriler bakımından tek bir platformda birden çok hizmet alma şeklinde kolaylık sağlayabilir. Bu hizmetlerin alınması tüketiciler bakımından daha ucuz bir şekilde de gerçekleşebilir. Ancak süper uygulamaların rekabet hukuku kurallarını kolaylıkla ihlal etmesi ihtimali de bulunmaktadır.

Rekabet hukuku açısından, süper uygulamaların bir ekosistem içinde çapraz satış, dikey bütünleşme ve veri temelli ağ etkileri yoluyla pazarı kapatma riski bulunmaktadır. DMA hükümleri çerçevesinde eşik bekçisi olarak tanımlanan büyük platformlara özel yükümlülükler getirilmektedir. Bu kapsamda eşik bekçisi olarak adlandırılan platformlar kendi hizmetlerini ayrıcalıklı olarak tanıtma veya üçüncü tarafların erişimini kısıtlama gibi uygulamaların önüne geçmeyi sağlamalıdır (DMA m. 5 vd.).

Tek bir platform üzerinden birden çok hizmet verilmesi, şüphesiz ki müşterileri cezbetme ve fiyat dayatması şeklinde sonuçlar da doğurabilecektir. Bunun yanı sıra, bir süper uygulamanın kurulması, süper uygulamanın devralınması ya da süper uygulamanın başka bir teşebbüsle birleşmesi durumlarının rekabet ihlaline sebebiyet verip vermeyeceğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca süper uygulamalar, uyumlu eylemlerde bulunarak da rekabet ihlali yapabilirler. Bu gibi durumların en azından ihtimaller üzerinden değerlendirilerek tespit edilmesi elzemdir. Gelineen noktada özellikle tekelleşme, kartelleşme ve hakim durumun kötüye kullanılması meseleleri üzerinde durularak süper uygulamaların bu üç ihtimal çerçevesinde rekabet ihlaline yol açıp açmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

B. SÜPER UYGULAMALAR TEKEL OLARAK DEĞERLENDİRİLEBİLİRLER Mİ?

Rekabet hukuku ilkeleri kapsamında tekelleşme, bir pazarda tek bir satıcı/sağlayıcının bulunması durumudur⁵⁰. Diğer bir deyişle, bir mal ya da hizmetin satıcısı veya sağlayıcısı tarafında tek bir teşebbüsün bulunması halinde ilgili satıcı/sağlayıcı tekel niteliğini taşır hale gelmiştir. Tekel olmanın en önemli neticelerinden biri, tekel durumundaki teşebbüsün fiyat, kalite, arz miktarı gibi hususları belirlemede tamamen serbest hareket edebilmesidir. Fiyat belirlemede serbest olan bir teşebbüsün varlığı, şüphesiz ki müşteriler bakımından dezavantajlı durumlar meydana getirir. Bu nedenle tekelleşme, hukuki açıdan bir rekabet ihlali olarak değerlendirilir⁵¹.

Öte yandan şu husus da vurgulanmalıdır ki, tekelleşmenin varlığı doğrudan bir rekabet ihlali meydana getirmez. Zira tekel durumundaki teşebbüs, bu duruma kendi çabası ve/veya isteği olmaksızın da gelmiş olabilir. Rekabet ihlaline neden olan durum, tekel durumundaki işletmenin, müşterilerin zararına hareket ederek piyasaya ve müşterilere zarar verecek eylemlerde bulunmasıdır⁵².

⁵⁰ Rochet and Tirole (n 46) 990.

⁵¹ Ayrıca, tekel durumunda olan bir teşebbüs, bu durumunun bir sonucu olarak hakim duruma da gelmiş olur.

⁵² İsmail Yılmaz Aslan, *Rekabet Hukuku* (6. Baskı., Ekin Yayınevi 2021) 119.; Case 85/76 *Hoffmann-La Roche* [1979] ECR 461, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0085> > 10.12.2025.;

Gerek Anayasa gerekse de 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun⁵³ (RKHK) piyasalarda tekelleşmeyi önlemeyi amaç edinmişlerdir. Anayasa'nın 167. maddesinde devletin tekelleşmeyi önleme yükümlülüğü açıkça vurgulanmıştır⁵⁴. Öte yandan RKHK sisteminde ise tekelleşme doğrudan yasaklanmamakla birlikte, kanunun genel ruhu tekelleşme yoluyla rekabetin önlenmesini de amaçlamaktadır.

Süper uygulamaların tekelleşmeye yol açıp açmadığı meselesi, öncelikle pazar payı kavramı çerçevesinde değerlendirilmelidir. Herhangi bir süper uygulama bünyesinde verilen hizmet/fonksiyonlardan biri, tek başına piyasanın tamamındaki pazar payı gücünü yansıtmaz. Ancak süper uygulamalarda birden fazla hizmetin tek bir şemsiye altında birleşmesi durumu “kilitleme (lock-in)” ihtimalini artırır. Bu nedenle her ne kadar süper uygulama hizmetlerinden herhangi biri yalnız başına pazar payı meydana getirmeye yetmese de kilitleme ihtimalini artırdığı için tekelleşmeye sebebiyet vermesi ihtimali de yüksektir.

Bu noktada ayrıca süper uygulamaların doğal tek el meydana getirme olasılığı üzerinde durulmalıdır. Doğal tek el, birtakım mal ya da hizmetlerin toplu bir şekilde yalnızca tek bir teşebbüs tarafından sunulması durumunu ifade eder⁵⁵. Süper uygulamaların temel mantığı da tek bir platform bünyesinde birden fazla hizmetin verilmesi olduğundan, doğal tek el konumuna gelmeleri kaçınılmazdır. Tekeller piyasada yalnızca bir teşebbüsün bulunması durumunu anlatırken doğal tekellerde, piyasada birden fazla teşebbüs bulunsun bile tek bir teşebbüsün birden fazla mal ya da hizmet sunabilme durumu vardır. Diğer bir deyişle, piyasada birden fazla teşebbüs bulunsun bile birden fazla mal ya da hizmeti sunan teşebbüs doğal tek el olarak adlandırılabilir⁵⁶. Bu nedenle süper uygulamaların da doğal tek el meydana getirme ihtimalleri yüksektir. Burada ayrıca

Case 27/76 *United Brands* [1978] ECR 207, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027>> 10.12.2025.

⁵³ Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4054, Kabul Tarihi: 07.12.1994, RG 13.12.1994/22140.

⁵⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 167. maddesinin ilk fıkra metni şu şekildedir: “Devlet, para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler.”

⁵⁵ Aslan (n 52) 8.

⁵⁶ İbid 8.

üzerinde durulması gereken husus, piyasadaki birden fazla süper uygulamanın her birinin ayrı ayrı doğal tekel olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Kanaatimizce bu durumda doğal tekel durumundan bahsedilemez. Zira doğal tekelden bahsedebilmek için piyasada faaliyet gösteren birden fazla teşebbüsün mevcut olması gerekmektedir. Fakat önem arz eden nokta, sadece bir teşebbüsün birden fazla mal ya da hizmet sunmasıdır. Ancak bir teşebbüs diğer teşebbüslerden sıyrılarak doğal tekel olarak adlandırılabilir. Süper uygulamaların faaliyet gösterdikleri piyasalarda ise bütün süper uygulamalar birden fazla konuda hizmet vermektedirler. Nitekim süper uygulama kavramının ortaya çıkışı da birden fazla alanda hizmet vermek, hizmetleri tek bir çatı altında toplamaktır. Bu durumda birden fazla süper uygulamaya doğal tekel niteliğinin verilmesi hem doğal tekel kavramının ruhuna hem de süper uygulama piyasasına uygun olmaz. Dolayısıyla bir süper uygulamanın tekel konumunda olması yalnızca başka diğer koşulların varlığı halinde mümkün olmalıdır.

Süper uygulamalar, yapısal özelliklerinden hareketle iki olasılık çerçevesinde tekelleşme meydana getirebilirler: İlk olarak yapısal düzlemde bir tekel meydana getirme ihtimali söz konusudur. Bu kapsamda süper uygulamalar kendi başlarına bir ekosistem meydana getirerek piyasalar arası sınırların belirsizleşmesi ve pazar tanımının genişlemesine yol açabilirler. İkinci olarak ise davranışsal düzlemde bağlama (tying/bundling), kendi kendini kayırma (self-preferencing), veriyle dışlama ve erişim kısıtları gibi uygulamalarla rekabetin bozulmasına yol açabilirler. Önemle vurgulamak gerekir ki süper uygulamanın kurulması doğrudan bir tekelleşmeye yol açmaz. Nitekim süper uygulamanın varlığı doğrudan tekelleşmeye yol açsa bile tekelleşmenin varlığı tek başına bir rekabet ihlali değildir. Ancak burada verilen örnek durumların meydana getirilmesi ve bunun neticesinde de bir rekabet ihlali olasılığı oldukça yüksektir.

Bağlama kavramı⁵⁷ çerçevesinde tekelleşme ihtimali şu şekilde gerçekleşebilir: Süper uygulamalar bünyesindeki baskın/öne çıkan herhangi bir hizmet vesilesiyle belli bir pazar gücü kazanılabilir. Bu pazar gücünden elde edilen bilgiler, aynı süper uygulama

⁵⁷ Rekabet hukukunda bağlama kavramı ile ilgili olarak daha detaylı açıklamalar için bkz: Hasan Karakılıç, *Rekabet Hukukunda Bağlama Uygulamaları*. (On İki Levha Yayıncılık 2013), 9 vd.; Kürşat Ünlüsoy, *Rekabet Hukukunda Bağlama Anlaşmaları*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi (Ankara 2003) 4 vd.

bünyesinde verilen diğer hizmetlere aktarılabilir. Bağlama, rakip hizmetlerin dışlanması doğuruyorsa TFEU m. 102(d) ve RKHK m. 6 hükümleri kapsamında kötüye kullanma teşkil edebilir. Bağlama sebebiyle ortaya çıkabilecek rekabet ihlalinin mazur gösterilebilmesi için nesnel verimlilik gerekçeleri ve orantılılık aranır⁵⁸.

Kendini kayırma ihtimali, bir süper uygulama vesilesiyle tekelleşme meydana getirme ve rekabet ihlaline yol açma ihtimallerinden en yüksek görülebilecek durumdur⁵⁹. Süper uygulama bünyesinde arayüzde sıralama, varsayılan ayarları kendi lehine kullanma, veri üstünlüğü ve uygulama içi aramada platformun kendi hizmetlerine sistematik üstünlük tanınması gibi durumlar rakiplerin erişimini azaltarak rekabet ihlaline yol açabilir.

Veriye dayalı dışlama da tekelleşmeye sebebiyet vererek rekabet ihlali ihtimallerinden bir diğeridir. Süper uygulamalar çoklu fonksiyonlardan topladıkları kişisel veriler ile işlem verilerini birleştirerek rakiplerin çoğaltamayacağı bir “girdi avantajı” oluşturabilirler. Bu durum fiyat dışı kalite ve kişiselleştirme üzerinden rekabeti bastırabilir. Elbette veri avantajı doğrudan tek el doğurmaz; ancak yüksek sabit maliyetli öğrenme çıktıları ve kapanmış veri döngüleri mevcutsa dışlayıcı etki meydana gelebilir.

Bu meseleyle alakalı olarak nihai noktada şu yorum getirilebilir: Süper uygulamaların varlığı, tek başına tekelleşmeyi meydana getirmez. Fakat çok taraflı ağ etkileri, veri yoğunlaşması ve arayüz kontrolü gibi nedenlerle tekelleşmeye elverişli bir yapı sunarlar. Rekabet hukuku bakımından doğru soru “süper uygulama olmak” değil, ekosistem gücünün nasıl kullanıldığıdır. TFEU m. 102 ve RKHK m. 6 hükümleri çerçevesinde bağlama, kendi kendini kayırma, veriye dayalı dışlama ve erişim kısıtları; ayrıca birleşmeler yoluyla potansiyel rekabetin ortadan kaldırılması, somut pazar bağlamında etkileriyle test edilmeli ve rekabet ihlali olup olmadığı değerlendirilmesi bu noktada yapılmalıdır.

⁵⁸ Richard Whish and David Bailey, *Competition Law* (10. Ed, Oxford University Press 2021) 676.

⁵⁹ Crémer/de Montjoye/Schweitzer (n 45) 7.

C. SÜPER UYGULAMA KARTEL OLUŞTURUR MU?

Tıpkı tekelleşme ile ilgili yapılan açıklamalarda olduğu gibi kartelleşmenin önlenmesi de Anayasa m. 167/1 hükmünde açıkça devlete bir yükümlülük⁶⁰ olarak yüklenmiştir. Benzer şekilde RKHK kapsamında kartelleşme ya da kartel kavramlarına doğrudan yer verilmemesine rağmen kartelleşmenin önlenmesi, anılan kanunun temel amaçlarından biri olarak yer almış ve kartelleşme durumu uygulamada bir rekabet ihlali olarak değerlendirilmiştir.

Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik⁶¹ m. 3 hükmünde kartel kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: *“Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemleri... ifade eder.”*

Temelde birbirleriyle rekabet etmesi gereken teşebbüslerin anlaşma, uyumlu eylem ya da karar alarak aralarındaki rekabeti ortadan kaldırmaları kartel olarak nitelendirilir⁶². Kartel oluşturan teşebbüslerin fiyat tespiti, pazar ya da müşteri paylaşımı, arz belirleme, ihalelerde danışıklı hareket gibi eylemleri kartelin varlığına işaret eder⁶³. AB hukukunda kartellerin yasaklanması TFEU m. 101 düzenlemesi kapsamında düzenlenmiş ve en ağır rekabet ihlali olarak değerlendirilmiştir⁶⁴.

Tekelleşme ve kartelleşme arasındaki temel fark şudur: Tekelleşmede tek bir teşebbüsün piyasa gücünün artması söz konusu iken kartelleşmede birden fazla teşebbüsün yapay işbirliğiyle piyasada fiili bir tekel getirmeleri söz konusudur. Tekelleşme, doğal piyasa dinamiklerinin sonucu olabileceği için doğrudan

⁶⁰ Aslan (n 52) 55.

⁶¹ Resmi Gazete: 16/12/2023, Sayı: 32401.

⁶² Aslan (n 52) 223 ve 351.; Gönenç Gürkaynak, ‘Rekabet Hukuku’ (Seçkin Yayınevi 2022) 122.; Sevda Yaşar Çoşkun, ‘Türk Rekabet Kurulu Kararları Işığında Pişmanlık Programının Uygulanması: Belirsizlikler ve Tutarsızlıklar’ (2014) 18(3-4) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77, 79.

⁶³ Çoşkun (n 62) 80.

⁶⁴ Whish/Bailey (n 58) 103 ve 630.

yasaklanmamış; ancak kötüye kullanım halleri (örneğin dışlayıcı fiyatlama, ayrımcı uygulamalar) yasaklanmıştır. Kartelleşme ise doğrudan rekabetin yapısını ortadan kaldırdığı için mutlak yasak alanına girmektedir⁶⁵.

Avrupa Birliği uygulamasında ve Türk hukukunda karteller, “rekabet hukuku ihlallerinin en ağır türü” (hardcore restrictions) olarak nitelendirilirken⁶⁶, tekelleşme ancak TFEU m. 102 çerçevesinde kötüye kullanım tespit edilirse yaptırıma bağlanır⁶⁷. Türk rekabet hukukunda da bu ayırım aynı şekilde mevcuttur. Diğer bir deyişle, kartellerin varlığı yaptırım uygulamak için tek başına yeterlidir; ayrıca bir kötüye kullanım şartı aranmaz⁶⁸.

Süper uygulamalar birden fazla hizmeti tek bir ekosistemde birleştirerek hem dikey bütünleşme hem de kullanıcı ve işlem verilerinin merkezileşmesi yoluyla rekabetçi dinamikleri yeniden şekillendirir. Bu özellikler aynı zamanda kartelleşme riskini farklı kanallardan artırabilir. Süper uygulamalar bağlamında kartelleşme ihtimali, bu platformların çoklu pazar işlevleri ve geniş ekosistemleri dikkate alındığında önem kazanmaktadır. Zira süper uygulamalar farklı sektörlerde faaliyet gösteren çok sayıda üçüncü taraf teşebbüsü tek bir dijital platform etrafında toplayarak mal ve hizmet arzını aracılık yoluyla yönlendirebilmektedirler. Bu bağlamda üçüncü taraf teşebbüslerin süper uygulama bünyesinde belirli fiyat seviyelerine veya ticari koşullara uymaya zorlanması, fiilen bir kartel doğurabilir. Avrupa Birliği uygulamasında bu tür karteller, teşebbüsler arasında doğrudan yatay anlaşma bulunmamasına rağmen bir merkez aktör üzerinden rekabetin sınırlandırılması halinde TFEU m. 101 kapsamında yasaklanmaktadır⁶⁹. Diğer yandan belirtmelidir ki, süper uygulamalar aracılığıyla kartelleşme sadece fiyat düzeyinde değil, aynı zamanda pazar paylaşımı veya yeni girişlerin engellenmesi biçiminde de ortaya çıkabilir.

⁶⁵ Çoşkun (n 62) 83.

⁶⁶ Whish/Bailey (n 58) 103 ve 630.; Gürkaynak (n 62) 122.

⁶⁷ Whish/Bailey (n 58) 50.

⁶⁸ Gürkaynak (n 62) 122.; Çoşkun (n 62) 83.

⁶⁹ Ariel Ezrachi, *EU Competition Law: An Analytical Guide to the Leading Cases*, (7. Eds, Hart Publishing 2018), s. 357.; Whish/Bailey (n 58) 137.

Süper uygulamalar işlem, stok, fiyat, müşteri paylaşımı, talep esnekliği gibi önemli verileri gerçek zamanlı toplar ve analiz ederler. Rekabet hukuku bakımından, rakipler arasında gelecek fiyat veya kapasite planlarına ilişkin bilgi paylaşımı, koordinasyonu kolaylaştırır. OECD ve rekabet otoritelerinin vurguladığı üzere platformların üçüncü taraflar aracılığıyla bilgi akışını kolaylaştırması, bilgilerin ticari olarak hassas/önemli mahiyette olması ve muhatapların bu aktarımı bilerek kabul etmesi hâlinde hukuki sorumluluk doğabilir. Dolayısıyla süper uygulamanın veri akışını yöneten bir rol üstlenmesi durumunda, doğrudan bir anlaşma olmaksızın dahi “uyumlu eylem” tespit edilebilir⁷⁰. Netice olarak söz konusu durumun bir rekabet ihlali meydana getirdiği bir gerçektir.

Süper uygulamalar kartel kavramının özel bir türü olan topla ve dağıt (hub and spoke) kartel⁷¹ türünü de meydana getirebilirler. Şöyle ki; bir süper uygulama, üreticiler/tedarikçiler ile perakendeciler arasında bir arayüz ise süper uygulamanın bilgilendirme, onaylama veya uygulama mekanizmaları rakip perakendecilerin fiyat davranışlarına paralel bir fiyat politikası belirleyebilir. Avrupa ve bazı ulusal uygulamalarda [Hollanda ACM’in -Authority for Consumers and Markets (Hollanda Tüketici ve Piyasalar Kurumu)- 2020 sigara üreticileri kararı⁷²; ayrıca Türkiye Rekabet Kurumu’nun zincir-marketler kararları⁷³] dolaylı bilgi aktarımı ve toplama rolü bulunan teşebbüsler ceza veya başka tedbirlerle karşılaşmışlardır. Dolayısıyla bir süper uygulamanın özellikle platformun işlem ve fiyat bilgisini yapılandırıp dağıttığı veya

⁷⁰ Uyumlu eylem durumunun tespiti için örnek bir karar için bkz: *United Brands v Commission*, 27/76, 1978).

⁷¹ Topla ve dağıt (hub and spoke) kartellerle ilgili detaylı bilgi için bkz: Aslı Su Çoruk, *Hub and Spoke Cartels*, < <https://www.erdem-erdem.av.tr/en/insights/hub-and-spoke-cartels> > 10.12.2025.; Tülay Şimşek Sarı, *Geleneksel ve Dijital Pazarlarda Topla Dağıt Karteli*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi (Ankara 2022), s. 4 vd.

⁷² Distribütörler üzerinden gelecek fiyatlara ilişkin bilgi aktarımı yapılarak dolaylı bilgi paylaşımı biçimindeki topla ve dağıt (hub-and-spoke) türü ihlâl olgusuna ilişkin ACM kararı ve sonrasında mahkemelerdeki onama süreçleri, dolaylı bilgi değişiminde bile sorumluluk tesisinin mümkün olduğunu göstermiştir. < Summary of the infringement decision of the Netherlands Authority for Consumers and Markets (ACM) of 27 May 2020 > 10.12.2025.

⁷³ Rekabet Kurulu, perakende zincirleri ve tedarikçiler arası topla dağıt (hub and spoke) niteliği taşıyan ilişkilere ilişkin incelemeler yapmış, bazı karar ve duyurularında topla dağıt (hub and spoke) ihtimallerini değerlendirmiştir. Anılan karar Türkiye için platform aracılı düzenlemelerin yerel rekabet hukuku çerçevesinde de nasıl ele alınacağına dair rehberlik sağlamaktadır. < zincirmarketler_nihaikararduyurusu-20211029091127731-pdf > 10.12.2025.

perakendecilere fiyat önerdiği durumlarda topla ve dağıt (hub and spoke) kartel türünü meydana getirme ihtimalinin mevcut olduğu söylenebilir.

Süper uygulamalar akdettikleri sözleşmeler aracılığıyla da kartel meydana getirerek rekabet ihlaline yol açabilirler. Şöyle ki; süper uygulamalar, hizmet sağlayıcılarla (satıcı, restoran, otel vb.) yaptıkları sözleşmelerde en iyi fiyat taahhüdü, listeleme algoritmalarıyla düşük fiyatlardan cezalandırma ya da tavsiye/öneri fiyat stratejileri gibi düzenlemeler koyabilirler. Bu düzenlemeler rakip platformların etkinliğini azaltarak pazara giriş engeli yaratmak ve perakende fiyatların yukarıya çekilmesi yoluyla dolaylı bir kartelleşme etkisi doğurabilir. Süper uygulamaların bu tür sözleşmelerle piyasa aktörlerini kısıtlayıcı şekillerde kullanmaları, kartel oluşumuna yol açabilir⁷⁴.

Süper uygulamaların kartelleşme risklerini artıran bir diğer ihtimal bilgi değişimi ve şeffaflık kapsamındadır. Süper uygulamalar, ekosistem içi aktörlerin satış, fiyat, stok ve promosyon gibi bilgilerini detaylı olarak görebilir veya bu bilgileri aracılıkla paylaşabilirler. Rekabet hukuku açısından bilgi değişimi, rakiplerin fiyat/strateji koordinasyonunu kolaylaştırıyorsa kartel tehdidi oluşturur⁷⁵.

Nihai bir değerlendirme yapmak gerekirse süper uygulamalar barındırdıkları tasarım, veri merkezileşmesi, sözleşme gücü ve bağımsız fiyatlama yetenekleri nedeniyle kartelleşmeyi kolaylaştırabilecek bir teknolojik ve kurumsal zemin sağlarlar. Fakat bu durum doğrudan her süper uygulamanın kartel oluşturduğu anlamına gelmez. Hukuki açıdan önem taşıyan, somut olgularda bir araya toplama rolü ve aracılık ettiği bilgi mekanizmalarının niteliği, rakiplerin bu bilgi akışına ilişkin bilinci ve niyeti ve algoritmaların insan tasarrufu ile olan bağının nasıl kurulduğudur. Mevcut hukuki araçlar çerçevesinde TFEU m. 101 hükmünden hareketle süper uygulama kaynaklı veya aracılı kartelleşme vakalarının varlığı araştırılabilir. Fakat dijitalleşmenin getirdiği teknik karmaşıklık nedeniyle hukuki değerlendirme hem kanıt toplama hem de sorumluluk teorisi açısından zorluklar barındırır. Her olayın teknik, sözleşmesel ve niyet unsurları

⁷⁴ Benzer şekilde bir kartel oluşumuna ilişkin yapılan yargılama için bkz: <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?cid=4746782&dir=&docid=290211&doclang=en&mode=lst&occ=first&pageIndex=0&part=1&text=&utm>> 10.12.2025.

⁷⁵ < When Does Information Exchange Cross the Line into Anti-Competitive Conduct? | Steptoe > 10.12.2025.

ayrıntılı olarak incelendikten sonra hukuki neticeye varılmalıdır. Bu nedenle otoritelerin teknik kapasiteyi artırması, sözleşme şeffaflığı zorunlulukları getirilmesi ve algoritma-denetim mekanizmalarının geliştirilmesi elzemdir.

D. SÜPER UYGULAMALARIN VARLIĞI HAKİM DURUM MEYDANA GETİRİR Mİ?

Hâkim durum, tekelleşme ve kartelleşmeden daha geniş ve daha esnek bir kavramdır. Avrupa Birliği hukukunda klasik tanımıyla, bir teşebbüsün “*etkin rakiplerinden bağımsız olarak, müşteriler ve rakipler karşısında önemli ölçüde hareket serbestisine sahip olması*” hâlidir⁷⁶. RKHK m. 3 hükmünde de hâkim durum kavramı benzer şekilde tanımlanmıştır: “*Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü... ifade eder.*” Hâkim durumda birden fazla teşebbüs olabilir⁷⁷ (örneğin “ortak hâkim durum” halleri) veya tek bir teşebbüs piyasada çok güçlü olsa da bu durum ilgili teşebbüsün hakim durumda olmasını gerektirmez. Bu çıkarım TFEU ve RKHK bakımından geçerlidir⁷⁸.

Tekelleşme ile hakim durum arasındaki fark şu şekilde ifade edilebilir: Tekelleşme rekabetçi baskının tamamen yok olduğu noktayı ifade ederken, hâkim durum rakiplerin var olduğu ama bir teşebbüsün pazarı belirleyici ölçüde kontrol edebildiği yapıyı ifade eder. Kısaca hakim durum, bir ya da birkaç teşebbüsün bir piyasada hakim durumda olması halidir⁷⁹.

Avrupa Komisyonu tarafından 2018 yılında verilen Google Android Kararı’nda Google’ın hakim durumunu kötüye kullanması gerekçesiyle idari para cezası verilmiştir. Karara konu olan olayda Google’ın, Android işletim sisteminde hâkim durumunu kötüye

⁷⁶ Bkz: *United Brands v Commission*, 27/76, 1978)

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027> > 10.12.2025.

⁷⁷ Gürkaynak (n 62) 259.; Aslan (n 52) 374.

⁷⁸ Aslan (n 52) 714.; Dilek Karaman, ‘Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Anlaşmanın 102 ve Türkiye’nin 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanununun 6. Maddeleri Açısından Bağlama Anlaşmaları’ (2015) 34 Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 63, 65.

⁷⁹ Karaman (n 78) 65.

kullanarak cihaz üreticilerine Google arama motoru ve tarayıcıyı varsayılan olarak yükleme şartı getirdiği tespit edilmiştir. Buna dayanarak Komisyon, Google'ın mobil işletim sistemleri pazarında hâkim durumda olduğunu ve bu konumu dışlayıcı davranışlarla kötüye kullandığını tespit etmiştir. Sonuç olarak ise Google'a 4,34 milyar avro para cezası verilmiştir. Anılan kararda temel olarak hakim duruma olmak yasaklanmamış, fakat hakim durumun rekabeti dışlayıcı biçimde kötüye kullanılması yaptırıma bağlanmıştır⁸⁰.

Tıpkı tekel olma durumunda da ifade edildiği gibi, bir veya birden fazla teşebbüsün hakim durumda olması, tek başına bir rekabet ihlali olarak değerlendirilemez⁸¹. Hakim durumda olan teşebbüs(ler), söz konusu pozisyonlarını rekabeti engelleyecek ya da tüketiciyi sömürecek şekilde, yani kötüye kullanırlarsa, bu durum rekabet ihlali olarak değerlendirilir.

AB hukukunda hakim durumun kötüye kullanılması yasağı TFEU Madde 102 hükmünde düzenlenmiştir. Türkiye'de ise RKHK m. 6 hükmü benzer şekilde hukuki problemi ele almaktadır. Bu noktada TFEU m. 102 düzenlemesinin, RKHK m. 6'nın mehası olduğu ifade edilmelidir⁸². Hakimiyetten bahsedebilmek için aranan temel kriter, rakiplerinden bağımsız bir şekilde hareket edebilme gücüdür. Bunun altında ise ekonomik büyüklük/pazar gücüyle gelen bir olanak yatmaktadır⁸³. Bu güce erişen bir teşebbüsün hakim durumda olduğu söylenebilir.

Süper uygulamalar sahip oldukları teknoloji altyapısıyla belirli bir güç seviyesine ulaşırlar. Bu teknoloji gücünü kullanarak, birtakım engellemeler yapmak suretiyle rakiplerinin ya da müşterilerinin zarar görmelerine neden olabilirler. Örneğin bir süper uygulama kritik bir arayüzünü, bir veritabanını veya bir API'yi (Uygulama Programlama

⁸⁰ Kararın tam metni için bkz: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf?> 10.12.2025.

Kararın özet metni için bkz:

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj%3AJOC_2019_402_R_0008&utm> 10.12.2025.

⁸¹ Aslan (n 52) 692.; Gürkaynak (n 62) 260.; Karaman (n 78) 65.

⁸² Aslan (n 52) 694.; Karaman (n 78) 64.

⁸³ Aslan (n 52) 692.; Gürkaynak (n 62) 260 vd.; Karaman (n 78) 65.

Arayüzü-Application Programming Interface) rakiplere kısıtlayarak onların piyasa faaliyetini engelleyebilir. Erişimin vazgeçilmez olduğu durumlarda erişim reddinin kötüye kullanım sayılması mümkündür. AB içtihadında Bronner gibi kararlar zorunlu tesisler (essential-facility) teorisinin sınırlarını çizmiştir⁸⁴.

Benzer şekilde, bir süper uygulama, üçüncü taraf tedarikçi/satıcılar arasında merkezi bir konum işlevi görerek fiyat, stok, promosyon bilgilerini toplar ve bunları (bilerek ya da algoritmanın yan ürünü olarak) üçüncü taraflara iletir veya platform içi öneriler biçiminde sunar. Eğer bu bilgi akışı veya algoritmik öneriler rakiplerin bağımsız fiyat/ücret/strateji belirleme yetisini sistematik olarak sınırlıyorsa, hakim durum kuralları kapsamına girme ihtimali doğar. Ayrıca algoritmaların birbirlerini taklit etmesi/öğrenmesi sonucu ortaya çıkan örtük koordinasyon (algoritmik kartelleşme) da hukuken soruşturulma olasılığına sahip bir risk kaynağıdır⁸⁵.

Büyük veri (big data)⁸⁶ kavramı, veri yoğunlaşmasının hem verimlilik getirileri hem de pazarda giriş engelleri oluşturabileceğini gösterir⁸⁷. Bu ekonomik özellikler, süper uygulamaların özellikle tek bir kritik hizmet (örn. mesajlaşma, ödeme) üzerinde yoğunlaşma sağladıkları hallerde hızla piyasa gücü kazanmasına zemin hazırlayabilir. Süper uygulama ne kadar çok işlem ve kullanıcı verisi toplarsa öngörüler, hedefleme ve maliyet avantajı o kadar artar. Ayrıca bir süper uygulama bünyesinde ödeme, lojistik, reklam gibi hizmetlerin bütünleşmesiyle bir piyasadaki güç diğer piyasalara taşınabilir. Bu gibi durumlarda da ilgili süper uygulama hakim duruma gelmiş olur.

Konuyla alakalı olarak bir netice belirtmek gerekirse; süper uygulama kurmak tek başına hakimiyet oluşturmaz. Zira hakimiyet, ilgili pazarlarda bağımsız hareket edebilme

⁸⁴ < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A61997CJ0007> > 10.12.2025.

⁸⁵ < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A62014CJ0074> > 10.12.2025.

⁸⁶ Büyük veri (big data) kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz: Merve Ayşegül Kulular İbrahim ve Elife Filiz Gökdaş, 'Büyük Veri ve Mobil Uygulamalarda İşlenen Kişisel Verilerin (Sağlık Verileri) Hukuka Uygunluk Sorunu' (2022) 1 Adalet Dergisi 543, 544 vd.; Andrius Puksas, 'Interaction Between Big Data and Competition Law in Digital Single Market'(2016), *CBU International Conference on Innovations in Science and Education March 23-25, Prague, Czech Republic* 597, 598.; Anja Lambrecht and Catherine E. Tucker, 'Can Big Data Protect a Firm from Competition?' (2017) *CPI Antitrust Chronicle* 1, 1 vd.

⁸⁷ Kulular İbrahim ve Gökdaş (n 86) 544; Puksas (n 86) 600.

gücünün tespiti ile belirlenir. Süper uygulamaların ağ etkileri, veri yoğunluğu, yüksek geçiş maliyetleri, çapraz pazar entegrasyonu gibi tipik özellikleri hakimiyete ulaşmayı kolaylaştırır. Eğer süper uygulama belirli kritik hizmetlerde (ör. yaygın mesajlaşma ve ödeme altyapısı) yaygın kullanıcı tabanı elde etmişse, bu güç diğer hizmetlerde hızlı şekilde devreye girer. Süper uygulamanın hakimiyete ulaşması durumu başlı başına bir rekabet ihlali değildir. Bu ihtimalde de ancak hakim durumun kötüye kullanımı durumu rekabet ihlaline yol açar.

E. SÜPER UYGULAMALARIN DİĞER REKABET HUKUKU İLKELERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Süper uygulamalar Rekabet Hukuku terminolojisi bakımından bir teşebbüs olarak görülmelidirler. Her teşebbüste olduğu gibi süper uygulamalarda da birtakım eylemlerle rekabet kurallarının ihlali söz konusu olabilir. Diğer bir deyişle, süper uygulamaların rekabet kuralı ihlali yapma olasılığı başka herhangi bir teşebbüsün rekabet ihlali yapma olasılığından farklı değildir. Bu çıkarım AB hukuku ve Türk hukuku bakımından geçerlidir.

Süper uygulamalar sahip oldukları yapı sayesinde hızlı şekilde pazar payı toplama imkanına sahiptirler. Pazar payı toplama durumu ise süper uygulama lehine pazar yoğunlaşmasını arttırır. Elbette yoğunlaşma tek başına bir rekabet ihlali değildir. Fakat yoğunlaşmanın rekabeti zedeleyecek biçimde kullanılması (fiyatlamada, erişimde, yenilikte baskı gibi durumlar) rekabet hukuku kurallarının işletilmesini gerektirir. AB, DMA gibi düzenlemelerle özellikle eşik bekçisi durumundaki çok-terafı platformların muhtemel suiistimallerini önlemeye çalışmaktadır⁸⁸.

Süper uygulamalar sahip oldukları verilerle birlikte veri kombinasyonu elde ederek veri hakimiyeti de elde edebilirler. Süper uygulamaların farklı hizmetlerden toplanan verileri birleştirme imkanı, rakipler için erişim engeli ve müşteri profilinin olağanüstü derinleşmesi anlamına gelebilir. AB bünyesinde DMA (m. 6/9; m. 13/5; m. 15/1; m. 40/2-b) ve GDPR (m. 20) gibi düzenlemeler veri kombinasyonu, veri erişimi ve taşınabilirlik meselelerini doğrudan düzenlerler. DMA ve GDPR düzenlemeleri veri

⁸⁸ < Regulation - 2022/1925 - EN - EUR-Lex > 10.12.2025.

erişimi taleplerinin karşılanmasına, belirli verilerin zorunlu olarak paylaşılmasına veya API standardizasyonunun tesisine yönelik yükümlülükler öngörerek, dijital piyasalarda rekabete elverişli bir erişim altyapısının oluşturulmasını amaçlayan düzenleyici araçlar olarak işlev görmektedirler⁸⁹.

Süper uygulamalar çok taraflı pazar yapısı, güçlü ağ dışsallıkları, veri birikimi gibi avantajlar elde ederek piyasaya giriş engelleri ve kendi yapısı içinde çoklu gelir modellerini meydana getirebilirler. İki taraflı/çok taraflı pazar modellere dair düşünceler dikey ve yatay rekabet analizlerini yapmayı da gerektirir. Öte yandan uygulamaların ekonomik yapısı, süper uygulamanın birden çok pazarda ayrıcalıklı erişim üstünlüğü elde etmesine de yol açar. Tüm bu durumlar hem kısa dönem tüketici fiyatlarına hem de uzun dönem yenilikçiliğe ve pazar girişine zarar verebilir. İşte bu nedenlerle süper uygulamaların rekabet ihlali yapıp yapmadıklarına yönelik uyumsuzluklar hassas bir şekilde değerlendirilmelidir.

F. HOLLANDA'DA VERİLEN BİR KARAR ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRME

Avrupa genelinde doğrudan süper uygulamalarla ilgili tespit edilebilen herhangi bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Ancak bazı mahkeme kararları, süper uygulama tanımına giren uygulamalara yönelik olduğundan, yol gösterici nitelik taşımaktadır. Örneğin ACM tarafından verilen bir kararda; soruşturmanın merkezinde, flört uygulaması sağlayıcılarının yalnızca Apple'ın dayattığı ödeme yöntemini kullanmak zorunda bırakılması ve alternatif ödeme kanallarına erişimin engellenmesi yer almıştır. Kararda söz konusu uygulamanın, Avrupa Birliği rekabet kuralları (özellikle TFEU m. 102)⁹⁰ ve Hollanda rekabet hukuku düzenlemeleri bağlamında rekabeti sınırlayıcı ve piyasa kapatıcı bir etki doğurduğu, tüketici tercihlerini kısıtladığı ve yeniliği engellediği tespit edilmiştir⁹¹. ACM bu ihlali gidermek üzere Apple'a yönelik periyodik para cezasına

⁸⁹ İbid; < Art. 20 GDPR – Right to data portability - General Data Protection Regulation (GDPR) > 10.12.2025.

⁹⁰ < https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj/eng > 10.12.2025.

⁹¹ Her ne kadar kararın tam metni yayımlanmamış olsa da ACM internet sitesinde kararla ilgili bir özet belge yayımlanmıştır. Metin için bkz: < <https://www.acm.nl/en/publications/acm-apple-changes-unfair-conditions-allows-alternative-payments-methods-dating-apps> > 10.12.2025.

bağlanmış bir emir tesis etmiş; Apple’ın karara direnmesi sonucunda 50 milyon avroya ulaşan bir ceza uygulanmıştır. Nihayetinde Apple, flört uygulamalarında farklı ödeme yöntemlerine izin vermek suretiyle ACM’nin kararına uyum sağlamış ve rekabet kurallarıyla uyumlu bir konuma geçmiştir.

Bu noktada Apple şirketinin bir süper uygulama olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ile ilgili bir değerlendirme yapmak gerekir. Süper uygulama, temel olarak tek bir uygulama içerisinde birçok farklı hizmetin (ödeme, iletişim, alışveriş, rezervasyon, eğlence vb.) entegre şekilde sunulduğu ve kullanıcının dijital ekosistemini neredeyse tamamen kapsayan platformları tanımlamak için kullanılmaktadır. Apple ise bu tanım çerçevesinde kendisini geleneksel anlamda bir “süper uygulama” olarak lanse etmemektedir. Apple her ne kadar WeChat veya Grab gibi tam teşekküllü bir süper uygulama olarak nitelendirilmese de App Store ekosistemi, sunduğu uygulama içi ödeme altyapısı ve kendi teknolojik standartları üzerinden kurduğu kapalı sistem yapısı ile süper uygulamaların karakteristik özelliklerinden bazılarını bünyesinde barındırmaktadır⁹². Buradan hareketle Apple şirketinin daha çok App Store üzerinden çoklu uygulamaları bir araya getiren bir altyapı sağlayıcısı konumunda olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte App Store’un kapalı yapısı, kendi ödeme sistemine zorunlu yönlendirme politikaları ve iOS işletim sistemiyle kurduğu sıkı entegrasyon, Apple’ın fiilen bir “süper uygulama” benzeri ekosistem işletip işletmediği sorusunu gündeme getirmektedir.

Apple’ın yapısı, klasik süper uygulama örneklerinden farklıdır. Apple tek bir uygulama üzerinden değil; donanım, işletim sistemi ve App Store üçlüsü üzerinden bir bütünleşik ekosistem meydana getirmektedir. Kullanıcılar iPhone veya iPad satın aldıkları anda, App Store ve Apple’ın dayattığı ödeme altyapısına bağımlı hale gelirler. Dolayısıyla Apple’ın sunduğu platform, farklı işlevleri tek bir “uygulama” üzerinden değil, tek bir kapalı ekosistem üzerinden sunmaktadır. Bu yönüyle Apple dar anlamda bir süper uygulama değildir.

⁹² Apple şirketinin süper uygulama niteliği taşımasıyla ilgili olarak aynı yöndeki görüş, Rekabet Kurumu’nun ödeme hizmetlerindeki finansal teknolojilere ilişkin sektör raporunda da benimsenmiştir (Detaylı açıklamalar için bkz: Rekabet Kurumu Ödeme Hizmetlerindeki Finansal Teknolojilere Yönelik İnceleme Raporu, IV. Denetim ve Uygulama Dairesi, Aralık 2021, 74, N. 163 < https://www.procompliance.net/wp-content/uploads/2021/12/RK_odeme-hizmetlerindeki-finansal-teknolojilere-yonelik-inceleme-raporu-pdf?x78674= > 08.12.2025.)

Apple dar anlamda bir süper uygulama olarak nitelendirilemese de App Store ekosistemi ve entegre ödeme altyapısı aracılığıyla süper uygulamalara benzer piyasa gücü doğurmuştur. Bu nedenle Apple süper uygulama benzeri piyasa gücü yaratan bir platform işletmecisi olarak nitelendirilebilir. ACM'nin kararı yalnızca Apple özelinde değil, genel olarak süper uygulama benzeri platformların rekabet hukuku denetimi açısından da önemlidir. Karar, dijital platformların kapalı ekosistem stratejileriyle piyasa gücünü kötüye kullanmalarına karşı, hem AB rekabet hukukunun (TFEU m. 102) hem de Dijital Piyasalar Yasası'nın (DMA) ne şekilde işletilebileceğine dair bir örnek teşkil etmektedir.

ACM tarafından verilen söz konusu karar süper uygulama tartışmaları bakımından iki açıdan önemlidir. İlk olarak; dijital ekosistemlerin kullanıcıları tek bir altyapıya bağımlı kılma tehlikesi, Apple örneğinde olduğu gibi, doğrudan rekabet hukukunun inceleme alanına girmektedir. İkinci olarak; Apple'ın bir süper uygulama olarak kabul edilip edilemeyeceği tartışması, bu tür kararların kapsamının genişliğini göstermektedir. Apple'ın süper uygulama özelliklerini tam olarak taşıyamaması, verilen kararın her ne kadar süper uygulamalara ilişkin bir içtihat olmadığı anlamına gelse de süper uygulamaların oluşturabileceği rekabet sorunlarının somut bir örneği olarak değerlendirilmesi mümkündür. Zira Apple'ın ödeme altyapısına ilişkin uygulamaları, bir süper uygulamanın farklı hizmet alanlarını tekelleştirmesi halinde ortaya çıkabilecek risklerin bir yansımasıdır.

Netice itibarıyla Apple bir “süper uygulama” olarak kabul edilmese dahi ACM'nin kararı süper uygulamaların regülasyonu için emsal niteliğinde değerlendirilebilir. Zira kararda vurgulanan esas husus, tek bir uygulama değil, tüm bir dijital ekosistemde tüketici ve rakiplerin bağımlı hale getirilmesidir. Ki bu husus da süper uygulama kavramının merkezinde yer alan sorundur. Dolayısıyla ACM'nin Apple kararı, düzenleyici otoritelerin süper uygulamaların piyasa gücü ve rekabet üzerindeki etkilerini sınırlamaya dönük ilk somut örneklerinden biri olarak görülebilir.

V. SÜPER UYGULAMALARIN BANKA HUKUKU İLKELERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

A. MEVZUATA İLİŞKİN ÇERÇEVE

Türk hukukunda Banka Hukuku ile ilgili düzenlemelerin temeli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'dur⁹³ (BanK). Bunun yanında 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun⁹⁴ da elektronik para kuruluşları ve ödeme kuruluşları ile ilgili düzenlemeleri içermektedir⁹⁵. Kanaatimizce elektronik para kuruluşları ve ödeme kuruluşları da Banka Hukuku alanının kapsamında değerlendirilmelidir. Zira elektronik para kuruluşları ödeme kuruluşları her ne kadar kredi ve mevduat sözleşmesi akdedemeseler de özellikle ödeme sistemleri kurmak ve yürütmek bakımından bankalara benzer faaliyetleri icra etmektedirler. Bu faaliyetler genel olarak "bankacılık faaliyeti" olarak adlandırılabilir. Öte yandan 6493 sayılı Kanunun 18. maddesinin üçüncü fıkrasında elektronik para kuruluşu kurucuları için aranan şartların banka kurucuları için aranan şartlar ile aynı olması gerektiği düzenlenmiştir. Yine aynı Kanunun m. 18/4 hükmünde elektronik para kuruluşlarının, işlemlerini bankalar aracılığıyla yürütebilecekleri ifade edilerek elektronik para kuruluşları ve bankalar arasındaki mecburi müstakil bağ vurgulanmıştır⁹⁶. Dolayısıyla bu başlık altında süper uygulamalar hem bankalar bakımından hem de elektronik para kuruluşları ve ödeme kuruluşları bakımından değerlendirilmelidir.

Avrupa Birliği düzeyinde de bankalar ile elektronik para kuruluşları ve ödeme kuruluşları arasında ayırım yapılmaktadır. Bankalarla ilgili pek çok düzenleme olmasının yanı sıra en temel iki düzenleme Capital Requirements Directive IV (2013/36/EU) (CRD

⁹³ Bankacılık Kanunu, Kanun Numarası: 5411, Kabul Tarihi: 19.10.2005, RG 01.11.2005/25983 (Mükerrer).

⁹⁴ Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6493, Kabul Tarihi: 20.06.2013, RG 27.06.2013/28690.

⁹⁵ Elektronik para kuruluşları ile ilgili detaylı bilgi için bkz: Fatih Erdemir, *Dijital Para Kavramı ve Elektronik Para Kuruluşlarının Türk Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi* (Adalet Yayınevi 2024) 95 vd.

⁹⁶ İbid 109.

IV)⁹⁷ ve Capital Requirements Regulation (EU No 575/2013)⁹⁸ düzenlemeleridir. Ödeme kuruluşları bakımından temel mevzuat Payment Services Directive 2 (PSD2) adıyla çıkarılan 2015/2366 numaralı yönerge⁹⁹. PSD2, Avrupa Birliği'nin ödeme hizmetleri alanında rekabeti artırmak, yeniliği teşvik etmek ve tüketiciyi korumak amacıyla çıkardığı bir düzenlemedir. Daha açık bir ifadeyle PSD2, bankaların ödeme hesaplarını üçüncü taraf hizmet sağlayıcılarına güvenli bir şekilde açmasını zorunlu kılarak, açık bankacılığın hukuki temelini oluşturur. Bu sayede Fintech şirketleri ve elektronik para kuruluşları, tüketicilerin rızasıyla bankalardan hesap bilgisi alabilir veya ödeme başlatma hizmeti sunabilirler.

Öte yandan Avrupa Birliği nezdinde elektronik para kuruluşlarını temel alan 2009/110/EC sayılı E-Money Directive (Elektronik Para Direktifi)'dir¹⁰⁰. Anılan düzenleme elektronik para kuruluşlarının kuruluş şartlarını, faaliyet alanlarını ve denetimini düzenler. Ayrıca elektronik parayı tanımlayarak bankacılık ve ödeme sistemi içindeki yerini belirler. Elektronik Para Direktifi, elektronik para kuruluşlarının bağımsız aktörler olarak varlık göstermesine imkân tanır. Bu sayede banka olmadan da e-para ihraç edilebilmesi ve ödeme hizmeti sunulabilmesi mümkün hale gelir.

B. BANKA NİTELİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Mevcut uygulama örnekleri göz önünde bulundurulduğunda, süper uygulamaların banka niteliği taşımaları söz konusu değildir. Zira Türk hukukunda bankaların ticaret unvanlarında “Banka” ibaresinin yer alması gerekir. Şöyle ki; Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ¹⁰¹ m. 4/5 hükmünün ilk cümlesi şu şekildedir: “*Anonim ve limited şirketlerin*

⁹⁷ < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013L0036-20250117> >
10.12.2025.

⁹⁸ < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013R0575-20250629> >
10.12.2025.

⁹⁹ Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 25 Kasım 2015 tarihli, iç pazardaki ödeme hizmetlerine ilişkin 2015/2366 sayılı Direktifi, 2002/65/EC, 2009/110/EC ve 2013/36/EU Direktiflerini ve 1093/2010 sayılı Tüzüğü değiştiren ve 2007/64/EC Direktifini yürürlükten kaldıran Direktifi (AEA ile ilgili metin): < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L2366-20250117> >
10.12.2025.

¹⁰⁰ < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0110-20180113> >
10.12.2025.

¹⁰¹ Resmi Gazete: 14/02/2014, Sayı: 28913.

ticaret unvanında işletme konularından en az birinin yer alması zorunludur...” Ayrıca BanK m. 150/2 hükmünde, gerekli izinleri alınmaksızın banka ibaresinin kullanılması yasaklanmıştır. Anılan düzenlemelerden hareketle, banka ibaresinin kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır. Ayrıca bankaların faaliyette bulunabilmeleri için öncelikle Bankacılık düzenleme ve Denetleme Kurumu’ndan faaliyet izni almaları gerekir (BanK m. 10/1). Süper uygulamalarda bu iki şartın sağlanma olasılığı elbette imkansız değildir. Hukuken buna engel bir durum yoktur. Faaliyet izni alan süper uygulamalar banka niteliğine kavuşabilirler.

Ancak şu hususa dikkat edilmelidir: BanK m. 4 hükmünde bankaların icra edebilecekleri faaliyet konuları sayılmıştır. Bankaların, anılan düzenlemede zikredilen faaliyet konuları dışında faaliyette bulunmaları söz konusu olamaz. Dolayısıyla süper uygulama şeklinde faaliyet göstermek isteyen bankaların bünyelerinde BanK m. 4 hükmünde düzenlenen faaliyetlerin yer alması gerekir. Aksi halde BanK düzenlemelerine aykırılık nedeniyle bankanın faaliyet izninin kaldırılması gündeme gelebilir. BanK m. 4 hükmünde zikredilen faaliyetler dışında başka konuların bankalar tarafından müşterilerine sunulması kanaatimizce mümkün olmamalıdır.

BanK m. 4-v hükmünde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (Kurul) tarafından izin verilen diğer faaliyetleri bankaların icra edebilecekleri düzenlenmiştir. Ancak burada dikkat edilmelidir ki, Kurul’un vereceği izin bankacılık faaliyetlerinden çok da uzak olmamalıdır. Bu nedenle, örneğin, Kurul ileride bir gün bankalara mesajlaşma ve/veya taşıma hizmeti gibi birtakım başka hizmetleri de sunabilme izni verememelidir. Buradan hareketle, bankaların bankacılık faaliyetlerinin yanı sıra başka hizmetler de sunarak süper uygulama niteliği taşımaları mümkün olmamalıdır.

Öte yandan, bir süper uygulama çatısı altında bir bankanın bankacılık hizmeti sunması ve başka işletmelerin başka hizmetler sunması mümkün olmalıdır ve BanK hükümlerine aykırılık teşkil etmemelidir. Şöyle ki; yalnızca BanK m. 4 hükmünde belirtilen hizmetlerin yer aldığı bir çatı, süper uygulamaların kabul edilen ve bilinen niteliğine uygun olmayacaktır. Zira anılan düzenlemede yer alan faaliyet konularını bankalar olağan bir şekilde internet bankacılığı ve mobil uygulamalar ile müşterilerine verebilirler. Dolayısıyla bankaların internet bankacılığı hizmetleri ya da mobil

uygulamaları, süper uygulama olarak değerlendirilmemelidir. Oysa süper uygulama, doğası gereği birden fazla sektöre ilişkin hizmetlerin tek bir çatı altında sunulabilmesi imkanını tanır. Bankaların yer alacağı bir süper uygulamada, bankalar dışındaki başka teşebbüs tarafından da örneğin bir mesajlaşma hizmeti ya da sosyal medya hizmeti de sunulabilmelidir.

C. ÖDEME KURULUŞU VE ELEKTRONİK PARA KURULUŞU NİTELİĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Süper uygulamalar kullanıcı bakiyesi toplama, ödeme aracı sağlama, kredilendirme veya faiz benzeri getiri verme gibi faaliyetler yürütebilirler. Süper uygulamaların kendi bünyelerinde fiili bir ödeme sistemi kurarak müşterilerinin para yüklemesine izin vermeleri de söz konusu olabilir. Bu sisteme dijital cüzdan adı verilebilir¹⁰². Bu dijital cüzdanlarda biriken paralar özellikle elektronik ticarete ödeme amacıyla kullanılabilir. İşte bu durumda süper uygulamaların ödeme kuruluşu benzeri bir sistem kurarak faaliyet göstermeleri söz konusu olabilir.

Öte yandan uygulamada daha somut bir şekilde bazı süper uygulama örneklerinde özellikle ödeme sistemlerinin mevcut olduğu, ödemelerin bu sistemler aracılığıyla yapıldığı görülmektedir. Örneğin Trendyol bünyesinde Trendyolpay, Hepsiburada bünyesinde Hepsipay, Getir bünyesinde GetirFinans ödeme sistemleri bulunmaktadır. Söz konusu sistemlerin her ikisi de 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme kuruluşu niteliğine sahiptirler. Burada da görüleceği üzere elektronik para kuruluşları ve ödeme kuruluşları bakımından PSD2'nin 5/1. maddesinde, elektronik para kuruluşları bakımından EMD'nin 3/4. maddesinde, 6493 sayılı Kanun m. 14/1 ve m. 18/2 hükümlerinde de belirtildiği üzere, bir elektronik para kuruluşunun ve ödeme kuruluşunun kurulabilmesi için izin/ruhsat gereklidir. Dolayısıyla, süper uygulama içinde bir ödeme sistemi tesis edilmek isteniyorsa, anılan düzenlemelere tabi olacak şekilde gerekli faaliyet izni/ruhsat almak gerekir. Bu faaliyet iznini almaksızın ödeme sistemi kurulması kanuna aykırılık teşkil edecektir. Diğer bir deyişle, süper uygulama bünyesinde bir ödeme sistemi tesis edilmek isteniyorsa anılan düzenlemeler kapsamında faaliyet izni/ruhsat alınmalıdır.

¹⁰² Juthatip Sutticharchart and Sirisuhk Rakthin, 'Determinants of Digital Wallet Adoption and Super App: A Review and Research Model' (2023) 18(3) Management & Marketing 270, 271.

D. İZİNSİZ FAALİYETTE BULUNMA

Süper uygulamalarla ilgili olarak temel sorun, faaliyet izni/ruhsat almaksızın banka, elektronik para kuruluşu ya da ödeme kuruluşu gibi hareket edilmesidir. Şöyle ki; bir süper uygulama kullanıcılarından değişken tutarlarda hesap adı altında ya da benzer adlar altında bakiye topluyor, onlara faiz ödüyor veya bakiye üzerinden kredi aracılığı yapıyor olabilir. Nitekim Hepsipay¹⁰³ ve GetirFinans¹⁰⁴ uygulamalarında bazı bankacılık hizmetlerin, özellikle de kredi verme hizmetinin verildiği açıkça belirtilmektedir. Faaliyet izni/ruhsat almaksızın bankacılık faaliyetlerinde bulunulması durumunda uygulanması gereken hukuki rejimin tespit edilmesi gerekmektedir.

Türk Hukuku bakımından izinsiz faaliyette bulunmak hem BanK m. 150 hükmü bakımından hem de 6493 sayılı Kanun m. 28 hükmü bakımından bir suç teşkil etmektedir. Anılan düzenlemelerde, izinsiz şekilde faaliyette bulunanlara yönelik cezalar açık bir şekilde öngörülmüştür. Ayrıca BanK m. 150 hükmünde faaliyet durdurma, reklam durdurma, internet erişiminin durdurulması gibi birtakım ceza dışı yaptırımlar da öngörülmüştür.

Avrupa Birliği düzenlemelerinde de bu başlık altında zikredilen temel düzenlemeler ile yaptırım yetkisi üye ülkelere bırakılmıştır. Dolayısıyla izinsiz bir şekilde bankacılık faaliyetinde bulunan süper uygulamalara ilişkin yaptırımlara üye ülkelerin iç hukukları çerçevesinde karar verilecektir. Örneğin Alman Hukuku'nda Kreditwesengesetz (Alman Bankacılık Kanunu) KWG § 54 hükmü ve Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz (Ödeme Hizmetleri Denetim Kanunu) ZAG § 3 hükmü gereği faaliyet izni almaksızın bankacılık işlemleri ve ödeme işlemleri yapılamaz. Bu kurala aykırılık halleriyle ilgili olarak her iki kanunda da muhtelif yaptırımlar öngörülmüştür¹⁰⁵.

¹⁰³ < <https://www.hepsipay.com/bireysel/hizli-kredi-al> > 10.12.2025.

¹⁰⁴ < <https://www.getirfinans.com/bireysel-ihtiyac-kredisi/> > 10.12.2025.

¹⁰⁵ < https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/_54.html > 05.12.2025.

< https://www.gesetze-im-internet.de/zag_2018/_3.html > 05.12.2025.

VI. SÜPER UYGULAMALARIN KRIPTO VARLIK HUKUKU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Kripto varlıklar ile ilgili AB düzeyindeki temel mevzuat, Türkçe’de Kripto Varlık Yönergesi olarak adlandırılabilen ve Avrupa Komisyonu tarafından 2020 yılında teklif halinde sunulan “on Markets in Crypto-assets, and amending Directive” (EU) 2019/1937 (MiCA) düzenlemesidir. Anılan düzenlemenin tam anlamıyla yürürlük kazanması Aralık 2024 tarihini bulmuştur. Türkiye’de ise 2024 yılında 7518 sayılı “Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir¹⁰⁶. Bu başlık altında her iki temel mevzuat kapsamında süper uygulamaların kripto varlık hizmet sağlayıcı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği meselesi üzerinde durulmalıdır.

Kripto varlık hizmet sağlayıcısı kavramı, MiCA’da m. 3/15 hükmünde “...mesleği veya faaliyeti, müşterilere profesyonel olarak bir veya daha fazla kripto varlık hizmeti sağlamak olan ve Madde 59 uyarınca kripto varlık hizmeti sunmasına izin verilen tüzel kişi veya diğer teşebbüs...” olarak tanımlanmıştır. 7518 sayılı kanun kapsamında ise MiCA’dakine benzer şekilde, kanunun 1. maddesiyle SPKn m. 3 hükmüne eklenen tanımlarda (cc) bendinde yer almıştır: “Platformları, kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşları ve bu Kanuna dayanılarak yapılacak düzenlemelerde kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımı dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşları... ifade eder.” Her iki tanım bakımından odaklanılan ortak husus, kripto varlık hizmet sağlayıcılarının, kripto varlıklarla ilgili birtakım hizmetler sunmalarıdır.

Gerek MiCA kapsamında gerekse Türk hukukunda (hatta İngiliz hukukunda da) kripto varlık hizmet sağlayıcıların faaliyet gösterebilmeleri, faaliyet izni almalarına bağlıdır¹⁰⁷. MiCA m. 59 vd. hükümleri, kripto varlık hizmet sağlayıcılarının yetkilendirilmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Bu çerçevede, hizmet sağlayıcıların faaliyet gösterebilmeleri için öncelikle lisans almaları zorunludur. Özellikle

¹⁰⁶ Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7518, Kabul Tarihi: 26.06.2024, RG 02.07.2024/32590.

¹⁰⁷ 7518 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde faaliyetlerine başlayan kripto varlık hizmet sağlayıcıları herhangi bir izin uygulamasına tabi tutulmamışlardır (Bkz: Mehmet Çoğalan, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Blockchain* (Seçkin Yayınevi 2023) 92.).

MiCA m. 60 hükmü, AB sınırları içinde faaliyet izni almak isteyen kripto varlık hizmet sağlayıcılarının, merkezlerinin bulunduğu üye devlette yetkili makama başvuruda bulunmalarını şart koşturmaktadır. Anılan düzenlemeden hareketle, her bir üye devletin kendi ülkesinde yetkilendirme sürecini yürütecek düzenleyici otoriteyi belirleme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır. Böylelikle yetkilendirme, ulusal makamlar eliyle yapılmakta; ancak alınan yetki tüm AB genelinde geçerlilik kazanmaktadır.

MiCA düzenlemelerine benzer şekilde, 7518 sayılı kanunun 3. maddesi ile SPKn'na eklenen 35/B maddesinde kripto varlık hizmet sağlayıcılarının Sermaye Piyasası Kurulu'ndan (SPK) alacakları izin ile faaliyete başlamaları gerektiği düzenlenmiştir.

MiCA'da kripto varlık hizmet sağlayıcı kavramı, faaliyet esaslı bir yaklaşımla tanımlanmıştır. İzin şartının yanı sıra MiCA kapsamında kripto varlıkların alım satımına aracılık eden, bunları saklayan, transferini gerçekleştiren, emir iletim ve emir gerçekleştirme faaliyetinde bulunan veya kripto varlık piyasaları için işlem platformu işleten her kişi ya da kuruluş, kripto varlık hizmet sağlayıcı niteliğini kazanmaktadır. Ayrıca portföy yönetimi ve danışmanlık gibi hizmetler de bu kapsama dahil edilmiştir. Benzer biçimde, 7518 sayılı Kanun ile 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen hükümler yine izin şartının yanı sıra kripto varlıkların alım satımını, transferini, ilk dağıtımını veya saklanmasını sağlayan platformların Sermaye Piyasası Kurulu iznine tabi olacağını hükme bağlamıştır. Türkiye'de ayrıca, bilgi sistemleri ve teknolojik altyapı bakımından TÜBİTAK tarafından belirlenecek kriterlere uyum da kripto varlık hizmet sağlayıcıların kuruluş ve faaliyet izinleri için özel bir şart olarak öne çıkmaktadır.

Her iki düzenlemenin ortak noktası, şekilden ziyade faaliyeti esas alan bir anlayışı benimsemiş olmalarıdır. Bir kuruluşun hukuken banka, elektronik para kuruluşu veya ödeme kuruluşu statüsüne sahip olup olmaması, onun kripto varlık faaliyetlerini yürütmesi halinde kripto varlık hizmet sağlayıcı olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmez. Başka bir ifadeyle, bir süper uygulama elektronik para kuruluşu olmasının yanı sıra kripto varlık hizmet sağlayıcı da olabilir. Nitekim süper uygulamaların temel özellikleri, birden fazla hizmetin tek bir çatı altında verilebilme imkanına sahip olmalarıdır. Bu bağlamda süper uygulamalar, bünyelerinde kripto varlık alım satım veya

saklama işlevlerini barındırmaları ve gerekli izinleri almaları halinde, kripto varlık hizmet sağlayıcısı statüsüne tabi olabilirler. Örneğin Revolut, kullanıcılarına uygulama içinde kripto varlık alım satımına ve saklama hizmetine imkân tanıyan bir finansal süper uygulama olarak faaliyet göstermektedir¹⁰⁸.

Süper uygulamaların kripto varlık hizmet sağlayıcısı olarak kabul edilip edilmeyecekleri, esasen hangi faaliyetleri sunduklarına bağlıdır. Eğer uygulama içerisinde kripto varlıkların alım satımı, transferi veya saklaması gibi hizmetler profesyonel düzeyde sunuluyorsa, süper uygulamalar hem MiCA hem de 7518 sayılı kanun kapsamında kripto varlık hizmet sağlayıcı olarak nitelendirilirler. Süper uygulamaların kripto varlık hizmet sağlayıcısı olarak faaliyet gösterebilmeleri için yerine getirmeleri gereken kriterler, hem MiCA hem de 7518 sayılı kanunun açık hükümleriyle çizilmiştir. Buradaki en temel şart faaliyet iznidir. Avrupa Birliği'nde faaliyet izni ilgili üye devlet otoritesinden gerekli lisansı alınması veya belirli durumlarda kredi kurumları ve elektronik para kuruluşları bakımından bildirim yoluyla faaliyet yürütülmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye'de ise SPK'dan faaliyet izni alınması zorunludur.

Ayrıca belirtmek gerekir ki bir süper uygulamanın hukuki niteliği (örneğin banka veya elektronik para kuruluşu olmak), süper uygulamanın kendiliğinden kripto varlık hizmet sağlayıcı olması sonucunu doğurmaz. Süper uygulamanın kripto varlık hizmet sağlayıcı niteliğine kavuşabilmesi için bu hususta ayrıca faaliyet izni alması gerekir.

VII. SÜPER UYGULAMALAR EKOSİSTEMİNDE VERİ MAHREMİYETİ

Süper uygulamaların dünya çapında sahip olduğu ticari konumu her ne kadar teknik ve ekonomik düzlemde büyük veri analitiğine dayansa da işlenen bu verilerin büyük çoğunluğu hukuken kişisel veri statüsünü haizdir. Teknik bir zorunluluk olan büyük veri analitiği ile normatif bir koruma kalkanı olan kişisel veri kavramlarının birbirine karıştırılması, süper uygulamaların hukuki sorumluluklarının tespitinde belirsizlikler meydana getirme potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle süper uygulama ekosisteminde büyük veri ile kişisel veril kullanımları bakımından bir ayrım yapılması

¹⁰⁸ < <https://www.revolut.com> > 10.12.2025.

gerekmektedir. Aşağıda, söz konusu kavramların hukuki düzlemde neden ayrıştırılması gerektiği, veri birleştirme uygulamaları ve amaçla sınırlılık ilkesi çerçevesinde ele alınacaktır.

A. TEMEL OLARAK BÜYÜK VERİ VE KİŞİSEL VERİ AYRIMI

Büyük veri (Big Data); hacim, hız ve çeşitlilik gibi parametrelerle tanımlanan teknik bir olgu¹⁰⁹ iken kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiyi işaret eden normatif bir kavramdır¹¹⁰. Bu iki kavram arasındaki temel farklılık şuradan meydana gelir: Büyük veri analitiği, doğası gereği verinin bağlamından koparılmasını ve öngörülemeyen ikincil amaçlarla işlenmesini gerektirir¹¹¹. Nitekim bu süreçte, veri sahiplerinin rızasının aksine veya bilgisi dışında yeni ve anlamlı veriler türetilmektedir (inferred data)¹¹². Bu durumda, veri süjesi ile kendi verisi arasına adeta görünmez bir algoritma girmektedir.

Oysa Kişisel Veriler Hukuku, verinin toplandığı andaki bağlama sadık kalınmasını ve amaçla sınırlılık ilkesini zorunlu kılar¹¹³. Buradaki farklılık, bilhassa türetilmiş verilerde daha belirgin hale gelir¹¹⁴. Zira bir kullanıcının e-ticaret alışveriş verileri, çerezler ve analitik araçlarla işlendiğinde¹¹⁵, o kişinin sağlık durumu veya kredi riskine dair yeni bir veri seti oluşturulabilir. Bu durumda, söz konusu verinin kişiyi tanımlayabilmesi ihtimalinde, artık ticari sır veya gayrimaddi hak korumasından ziyade, kişisel veri koruma rejimine tabi olması gerektiği kabul edilmelidir¹¹⁶. Ancak uygulamada

¹⁰⁹ C Ganeshkumar/Gomathi Sankar Jeganathan/David Arokiaraj, ‘Adoption of Big Data Analytics: Determinants and Performances Among Food Industries’ (2023) 14(1) International Journal of Business Intelligence Research (IJBIR), 1, 1–2.

¹¹⁰ Turan Atlı, ‘Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi’ (2019) 2(1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4, 6.

¹¹¹ Mahmut Furkan Balaban, *Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması* (Adalet Yayınevi 2023) 247; Kulular İbrahim ve Gökdaş (n 86) 551.

¹¹² Kulular İbrahim ve Gökdaş (n 86) 544.

¹¹³ Sandra Wachter and Brent Mittelstadt, ‘A Right to Reasonable Inferences: Re-Thinking Data Protection Law in the Age of Big Data and AI’ (Social Science Research Network) 76.

¹¹⁴ İbid 23-24.

¹¹⁵ Balaban (n 111) 112.

¹¹⁶ Wachter and Mittelstadt (n 113) 21–22

kişisel verileri işleyenler, bu verileri genellikle ticari sır veya tescil edilmemiş gayrimaddi hak olarak nitelendirerek koruma rejiminin dışına çıkarmaya çalışmaktadırlar¹¹⁷.

1. Veri Birleştirme (Data Merging) Sorunu ve Meta İçtihadı

Süper uygulamaları diğer platformlardan ayıran en bariz özellikler, farklı hizmet kalemlerinden (mesajlaşma, ödeme, yemek siparişi vb.) elde edilen verilerin tek bir havuzda birleştirilmesidir. Bu uygulama şekli Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) C-252/21 sayılı Meta Platforms v. Bundeskartellamt kararında detaylı bir hukuki incelemeye tabi tutulmuştur.

Mahkeme, hakim durumdaki bir sosyal medya platformunun, grup içi diğer hizmetlerden (Instagram, WhatsApp) veya üçüncü taraf sitelerden (off-Facebook data) elde ettiği verileri, kullanıcının özgür rızası olmaksızın birleştirmesini GDPR'a aykırı bulmuştur¹¹⁸. Anılan içtihat, süper uygulamalar açısından şu yorumun yapılabilmesine yol açar: Bir yemek siparişi modülü ile dijital cüzdan modülü, hukuken ayrı veri işleme faaliyetleri olarak telakki edilmelidir. Pazar gücünü elinde bulunduran platformların sunduğu kabul et ya da terk et (take-it-or-leave-it) dayatması, taraflar arasındaki güç asimetrisi nedeniyle rızayı sakatlamaktadır. Sonuçta, tek bir kullanım koşulları (ToS) metni ile tüm ekosistem için paket halinde (bundling) izin alma uygulaması hukuka uygun düşmemektedir¹¹⁹.

2. İkincil İşleme ve Uyumluluk Testi: Digi Kararı

Süper uygulamaların, topladıkları verileri sistem geliştirme veya yapay zeka eğitimi gibi ikincil amaçlarla kullanması sıkça rastlanan ya da rastlanması muhtemel bir başka durumdur. Ancak GDPR m. 5/1-b hükmü uyarınca bu kullanımın birincil amaçla

¹¹⁷ İbid 51-55.

¹¹⁸ Meta Platforms Inc and Others v Bundeskartellamt [2023] Court of Justice of the European Union CJEU Case C-252/21/ Judgement. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62021CJ0252>> 10.12.2025.

¹¹⁹ Verena Grentzenberg/Philipp Schmechel/Jonas Kranz, 'CJEU's Landmark Decision in Meta vs Bundeskartellamt' (DLA Piper) <<https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2023/07/cjeus-landmark-decision-in-meta-vs-bundeskartellamt>> 10.12.2025.

bağdaşması şarttır. ABAD tarafından verilen C-77/21 sayılı Digi Távközlési kararında bu hususa değinilmiştir¹²⁰.

Mahkeme, bir hizmet sağlayıcının sözleşmenin ifası için topladığı verilerin sistem hatalarını düzeltmek (test verisi) amacıyla kullanmasını prensipte kabul etse de önemli bir noktayı vurgulamıştır: Bu veriler, testlerin yapılması için zorunlu olan süreyle sınırlı kalmalıdır. Gelecekte yeni bir özellik geliştirme saikiyle verilerin süresiz saklanması, saklama sınırlaması (storage limitation) ilkesini ihlal eder ve dolayısıyla GDPR'a aykırıdır¹²¹.

3. Şirket Birleşmeleri ve Veri Sorumlusunun Halefiyeti

Süper uygulamaların yapıları gereği, bu platformların sürekli olarak doğrudan ya da veri simsarları aracılığıyla ticari amaçlarla veri toplayıp üçüncü taraflara satma ihtimalleri bulunur¹²². Birleşme ve devralma durumlarında veri sorumlusu sıfatının değişimi, bireyin bilgilerin geleceğini belirleme hakkı ilkesi açısından önem taşır¹²³. Zira bireyin kendisiyle ilgili bilgilerin kimler tarafından ve hangi amaçla kullanıldığını bilme hakkı bulunmaktadır¹²⁴. Şirketlerin özel ve kâr amaçlı olarak yaygınlaşan veri toplamaları, işlemeleri ve paylaşımları, veri sorumlularının kişisel verileri koruma yükümlülükleri ve ihlal halinde birtakım müeyyidelere maruz kalmalarını da beraberinde getirir¹²⁵. Birleşme ve devralma süreçlerinde ise verilerin aktarılması, toplanma amacına uygunluk (purpose limitation) ilkesinin ihlali ihtimali mevcuttur.

¹²⁰ EU: CJEU Interprets Purpose and Storage Limitation Principles under the GDPR | News' (DataGuidance) <<https://www.dataguidance.com/news/eu-cjeu-interprets-purpose-and-storage-limitation>> 10.12.2025.

¹²¹ Digi Távközlési és Szolgáltató Kft v Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság [2022] ECJ Case C-77/21 <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=267405&doclang=en>> 10.12.2025.

¹²² Bruce Schneier, *Data and Goliath: The Hidden Battles to Collect Your Data and Control Your World* (WW Norton & Company 2016) 42.

¹²³ Elif Küzeci, *Sayısal Fil* (İnkılap Kitabevi 2021) 220.

¹²⁴ İbid.

¹²⁵ Lizzie O'Shea, *Geleceğin Tarihleri Ada Lovelace, Tom Paine ve Paris Komünü Bize Dijital Teknoloji Hakkında Ne Öğretebilir?* (Ayşecan Ay tr, Metis Yayınları 2021) 218.

Süper uygulamaların inorganik büyüme (şirket satın almaları) stratejileri, veri sorumlusu sıfatının devri sorununu da beraberinde getirir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹²⁶ (TTK) hükümleri uyarınca gerçekleşen külli halefiyet, 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu¹²⁷ (KVKK) kapsamındaki aydınlatma ve hesap verebilirlik yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz. Facebook'un WhatsApp'ı devralması sürecinde yaşananlar, bu konudaki en somut örnektir. Devralma esnasında verilerin teknik olarak eşleştirilemeyeceği beyan edilmesine rağmen sonrasında bu eşleştirmenin yapılması, rekabet otoritelerince yanıltıcı beyan olarak yaptırıma tabi tutulmuştur¹²⁸.

B. GDPR VE GÜNCEL İÇTİHATLAR IŞIĞINDA MEŞRU MENFAAT TARTIŞMASI

Platformlar, kişisel verilerin işlenmesini hukuken meşrulaştırmak için çoğu zaman GDPR m. 6/1-f hükmündeki “meşru menfaat” hukuki sebebine dayanma eğilimindedirler. Anılan hükme göre, *“ilgili kişinin çıkarları veya temel hak ve özgürlükleri, veri sorumlusunun veya üçüncü bir kişinin güdülen meşru menfaatleri tarafından ağır basmadıkça”* veri işleme, meşru menfaat sebebine dayandırılabilir. Ancak son dönem ABAD kararları, bu kavramın sınırlarını daraltıcı bir yorumla yeniden çizmiştir.

1. Ticari Kaygılar vs. Temel Haklar: Meta ve KNLTB Dengesi

Özellikle C-252/21 sayılı Meta kararı, dijital platformların yıllardır savunduğu hizmetin finansmanı için reklama mecbur oldukları ve bu nedenle reklam amaçlı veri işlemeye yönelik meşru bir menfaate sahip oldukları yönündeki savunmalarını çökerten bir dönüm noktası olmuştur. Mahkeme, kişiselleştirilmiş reklamcılığın hizmetin sunulması için objektif bir zorunluluk olmadığını, platformun kâr etme arzusunun, kullanıcının temel haklarının (bilhassa özel hayatın gizliliğinin) önüne geçemeyeceğini hükme bağlamıştır¹²⁹. Dolayısıyla, kullanıcının platform dışı davranışlarının izlenmesi

¹²⁶ Resmi Gazete: 14/02/2011, Sayı: 27846.

¹²⁷ Resmi Gazete: 07/04/2016, Sayı: 29677.

¹²⁸ Arletta Gorecka, ‘On the Interplay between Competition Law and Privacy: The Impact of Meta Platforms Case’ (2024) 20 European Competition Journal 555, 560–561.

¹²⁹ Meta Platforms Inc and Others v Bundeskartellamt (n 118) 98–99.

(cross-site tracking) gibi makul beklentiye aşan müdahaleler, artık meşru menfaat kılıfına sokulamayacaktır.

Süper uygulamaların, kullanıcı verilerini çapraz işleyerek (örneğin alışveriş verisinden reklam profili oluşturmak) yaptıkları işlemler için artık sözleşmenin ifası veya meşru menfaat gerekçelerine sığınamayacakları, bu tür işlemlerin ancak ayrıştırılmış ve özgür açık rıza ile mümkün olabileceği vurgulanmalıdır.

Meta kararının akabinde, ticari menfaatin meşru olamayacağına dair düşünceler ortaya çıksa da bu durum, ABAD'ın 4 Ekim 2024 tarihli *Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond (KNLTB)* kararı ile dengelenmiştir¹³⁰. Anılan davada, bir tenis birliğinin, üyelerinin kişisel verilerini para karşılığında sponsorlara satması konu edilmiştir. Hollanda Veri Koruma Otoritesi (AP), sadece kanunla belirlenen hukuki nitelikteki menfaatlerin meşru olacağını ve saf ticari menfaatlerin meşru menfaat sayılamayacağını gerekçe göstererek yaptırım uygulamıştır.

ABAD ise bu dar yorumu reddetmiş ve şu ilkesel kararı vermiştir:

Bir veri sorumlusunun ticari parasal menfaati, prensip olarak meşru menfaat kavramı içinde yer alabilir. Meşru menfaatin mutlaka kanunda yazılı olması gerekmez. Ancak bir dengeleme testi şarttır. Buna göre, ticari bir menfaatin varlığı, verinin işlenmesini doğrudan hukuka uygun hale getirmez. Hukuka uygunluktan bahsedebilmek için üç aşamalı test uygulanmalıdır:

Amaç: Menfaat hukuka uygun olmalıdır.

Gerekliklik: Veri işleme, bu menfaate ulaşmak için en az müdahaleci yol olmalıdır.

Dengeleme: Veri sahibinin temel hak ve özgürlükleri, bu menfaate ağır basmamalıdır.

Süper uygulamalar için bu karar olumlu sonuçlar meydana getirmiştir. Bir platform (çalışma konusu bakımından süper uygulama), kullanıcı verilerini üçüncü taraf bir iş ortağıyla (örneğin indirim kuponu veren bir restoranla) paylaşırken ticari menfaat

¹³⁰ Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond v Autoriteit Persoonsgegevens [2024] ECJ Case C-621/22. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0621>> 10.12.2025.

iddiasında bulunabilir. Ancak *KNLTB* kararı, bu paylaşımın kullanıcının makul beklentisi dahilinde olmasını ve şeffaf bir şekilde (opt-out mekanizması ile) yapılmasını şart koşar¹³¹.

2. Schufa Kararı (C-634/21) ve Otomatik Karar Verme (Scoring)

Süper uygulamaların en kritik fonksiyonlarından biri de finansal skorlamadır. ABAD'ın *Schufa* kararı, kredi skorlaması yapan kuruluşların oluşturduğu puanların, kredi verilip verilmeyeceği kararında belirleyici rol oynaması halinde, GDPR m. 22 hükmü kapsamında otomatik karar verme sayılacağını hükme bağlamıştır¹³².

Bu durumda, sadece meşru menfaatin yeterli olmayacağı ifade edilmelidir. Kullanıcının bu tür bir profil oluşturulmasına ve bunun sonucunda hakkında otomatik karar verilmesine (kredi reddi gibi) açık rıza göstermesi ya da bunun sözleşme için zorunlu olması gerekir. Süper uygulamaların alışveriş verilerinden türettikleri güvenilirlik puanları, bu karar ışığında sıkı bir denetime tabidir¹³³.

3. IAB Europe Kararı (C-604/22) ve Ortak Veri Sorumluluğu

Süper uygulamalar, reklam teknolojileri ekosistemi içinde genellikle tek başına hareket eden izole aktörler değildirler. Aksine, çok sayıda üçüncü taraf satıcı, reklamcı, veri komisyoncusu ve analitik sağlayıcı ile yürütülen sıkı süreçlerin merkezinde yer alabilirler. Bu nedenle, süper uygulamaların yalnızca “altyapıyı sağlayan teknik arayüz” oldukları ve kişisel verilerin esasen üçüncü kişiler tarafından işlendiği yönündeki savunmaları, GDPR çerçevesinde giderek daha az ikna edici bulunmaktadır.

Nitekim *IAB Europe* kararında ABAD, kullanıcı tercihlerini kaydeden bir onay dizisinin (TC String) dahi kişisel veri olduğunu ve bu standardı belirleyen platformun (çalışma konusu bakımından süper uygulamanın), veriyi doğrudan işlemese bile,

¹³¹ Dan Cooper Griffiths Mark Young, Paul Maynard, Tomos, ‘Five Key Takeaways from Recent EU Developments on the GDPR’s “Legitimate Interests” Legal Basis’ (*Inside Privacy*, 18 October 2024) <<https://www.insideprivacy.com/data-privacy/five-key-takeaways-from-recent-eu-developments-on-the-gdprs-legitimate-interests-legal-basis>> 10.12.2025.

¹³² OQ v Land Hessen [2023] ECJ Case C-634/21 75. < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62021CJ0634>> 10.12.2015.

¹³³ Kadir Yıldız, ‘Veri Sorumlusunun Meşru Menfaati (5/2-f)’ (2024) 1(2) Medeni Hukuk Dergisi 214, 225.

ekosistemdeki diğer aktörlerle birlikte ortak veri sorumlusu (joint controller) sayılabileceğini belirtmiştir¹³⁴.

Bu karar, süper uygulamaların platformlarında faaliyet gösteren üçüncü taraf satıcılar, reklamcılar ve analitik sağlayıcılarla olan ilişkilerinde, sadece altyapıyı teşkil ettikleri ve bu nedenle veriyi başkalarının işlediği yönündeki savunmalarını geçersiz kılar. Platform (çalışma konusu bakımından süper uygulama), veri işleme amaçlarını ve araçlarını (algoritmalar, reklam panelleri) belirlediği ölçüde, tüm ekosistemin veri uyumluluğundan müteselsilen sorumlu tutulabilir¹³⁵.

VIII. 6563 SAYILI KANUN'DA 2022 YILINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER VE AB P2B TÜZÜĞÜ KAPSAMINDA SÜPER UYGULAMALAR

6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da¹³⁶ (ETDHK) 2022 yılında 7416 sayılı Kanun¹³⁷ ile birtakım değişiklikler yapılmıştır. Buradaki değişikliklerde her ne kadar süper uygulamalar doğrudan adlarıyla zikredilmiş olmasalar da özellikle pazar yeri fonksiyonu olan süper uygulamalar bakımından fiilen yeni bir platform hukukunun kurulduğundan söz edilebilir. Söz konusu rejim, AB'nin P2B Tüzüğü (Regulation (EU) 2019/1150)¹³⁸ ile aynı problem alanına odaklanmakla birlikte, her iki düzenleme arasında birtakım farklılıklar da bulunmaktadır.

6563 sayılı Kanunun 2. maddesinin (f) ve (g) bentlerinde şu tanımlamaları yapılmıştır:

“f) (Ek: 1/7/2022-7416/2 md.) Elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı: Elektronik ticaret pazar yerinde elektronik ticaret hizmet sağlayıcıların mal veya hizmetlerinin

¹³⁴ IAB Europe v Gegevensbeschermingsautoriteit [2024] ECJ Case C-604/22 78. < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0604> > 10.12.2025.

¹³⁵ ‘Guidelines 07/2020 on the Concepts of Controller and Processor in the GDPR’ (7 July 2021) <https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-072020-concepts-controller-and-processor-gdpr_en> 10.12.2025.

¹³⁶ Resmi Gazete: 05/121/2014, Sayı: 29166.

¹³⁷ Resmi Gazete: 07/07/2022, Sayı: 31889.

¹³⁸ < <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1150/oj/eng> > 08.12.2025.

teminine yönelik sözleşme yapılmasına ya da sipariş verilmesine imkân sağlayan aracı hizmet sağlayıcıyı,

g) (Ek:1/7/2022-7416/2 md.) Elektronik ticaret hizmet sağlayıcı: Elektronik ticaret pazar yerinde ya da kendine ait elektronik ticaret ortamında mal veya hizmetlerinin teminine yönelik sözleşme yapan ya da sipariş alan hizmet sağlayıcıyı... ifade eder.”

Türk Hukuku’nda yürürlükte olan mevzuat düzeni dikkate alındığında, süper uygulama eğer üçüncü taraf satıcıların ürün veya hizmetlerini listelediği, siparişlerin yönetildiği, ödeme akışının organize edildiği bir pazar yeri fonksiyonu sunuyorsa, bu faaliyet bakımından “*elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı*” olarak nitelendirilmelidir. Elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı statüsü, beraberinde, platforma (çalışma konusu bakımından süper uygulamaya) ETDHK m. 9 vd. hükümlerinde düzenlenen (örneğin bilgi sağlama yükümlülüğü, haksız ticari uygulamalar yasağı, veri kullanım sınırlamaları, satış hacmine dayalı kademeli yükümlülükler, çoklu sınırlamalar gibi) oldukça geniş yükümlülükler getirir.

Öte yandan, bir süper uygulama aynı zamanda kendi mağazası üzerinden kullanıcılarına doğrudan mal veya hizmet satıyorsa, bu faaliyet yönünden elektronik ticaret hizmet sağlayıcı sıfatını da haiz olur. Böyle bir durumda süper uygulama, hem elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcı hem elektronik ticaret hizmet sağlayıcı olarak iki yönden ETDHK hükümlerine tâbi hale gelir.

SONUÇ

Çalışmada Avrupa Birliği seviyesindeki düzenlemeler ve Türk Hukuku bakımından süper uygulamalar incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle süper uygulama kavramıyla alakalı olarak genel bilgilere yer verilmiştir. Devamında süper uygulamaların DMA çerçevesinde değerlendirilebileceği durumlar üzerinde durulmuş ve süper uygulamaların çok taraflı platform niteliklerine vurgu yapılmıştır.

Çalışmada olabildiğince farklı ihtimaller üzerinde durularak süper uygulama kaynaklı rekabet ihlali durumları irdelenmeye çalışılmıştır. Süper uygulamaların tekeli,

kartel ya da hakim durum meydana getirerek rekabet ihlaline yol açabileceği ihtimaller üzerinde durulmuştur. Süper uygulamalar verecekleri herhangi bir hizmet bakımından piyasada tekel konumuna gelebilirler. Ancak şu husus vurgulanmalıdır ki, bir piyasada tekel konumunda olmak tek başına bir rekabet ihlali teşkil etmez. Bu kapsamda süper uygulamaların tekelleşmeye yol açıp açmadığı meselesi, pazar payı ve doğal tekel kavramları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Tek bir hizmet bakımından pazar gücü yaratmasalar da çok sayıda fonksiyonun aynı platformda toplanması kilitleme etkisini artırarak tekel riskini yükseltmektedir. Bununla birlikte birden fazla süper uygulamanın varlığı doğal tekelin ruhuna aykırı olduğundan, doğal tekel niteliği yalnızca tek bir teşebbüsün diğerlerinden ayrışması halinde söz konusu olabilir. Süper uygulamaların tekelleşme riski iki düzlemde ortaya çıkmaktadır: Yapısal olarak ekosistem yaratma ve pazar sınırlarını bulanıklaştırma bakımından; davranışsal olarak ise bağlama, kendi kendini kayırma, veriyle dışlama ve erişim kısıtlamaları gibi uygulamalar bakımından. Ayrıca veri yoğunlaşması, ağ etkileri ve arayüz kontrolü gibi faktörler rekabeti bozucu sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla bir süper uygulamanın varlığı tek başına tekelleşme anlamına gelmemektedir. Ancak diğer etkilerin meydana gelmesi durumunda süper uygulamanın tekelleşme meydana getirdiğinden bahsedilebilmelidir.

Öte yandan süper uygulamalar başka teşebbüslerle anlaşarak kartel meydana getirebilirler. Bu bakımdan süper uygulamalar ile diğer teşebbüsler arasında temelde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Süper uygulamalar, çoklu pazar işlevlerini tek bir çatı altında birleştirerek veri merkezileşmesi, sözleşmesel düzenlemeler ve aracılık rolleri üzerinden kartelleşme riskini artırmaktadırlar. Ayrıca üçüncü taraf teşebbüsleri fiyat, ticari koşullar veya pazar paylaşımı noktasında dolaylı biçimde koordine edebildiklerinden, TFEU m. 101 kapsamında “uyumlu eylem” veya “hub and spoke” karteli niteliğinde ihlaller doğabilir. Özellikle en iyi fiyat taahhüdü, algoritmik sıralamalar, tavsiye fiyatlandırma ve veri akışı yoluyla rakipler arasında hassas bilgilerin paylaşılması rekabeti bozucu etki meydana getirebilir. Her ne kadar süper uygulamaların varlığı doğrudan kartel anlamına gelmese de tasarım özellikleri ve veri üstünlükleri bu ihtimali güçlendirmekte, dolayısıyla hukuki değerlendirmede bilgi akışının niteliği, tarafların bilinç ve niyeti ile algoritmaların rolü dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede, tavsiye

niteliğinde de olsa, rekabet otoritelerinin teknik kapasitesinin artırılması, sözleşmelerde şeffaflık ve algoritma denetimi gibi önleyici mekanizmaların geliştirilmesi gerekir.

Süper uygulamaların hakim durum oluşturup oluşturmadıkları da çalışmada incelenmeye çalışılmıştır. Süper uygulamalar sahip oldukları teknoloji altyapısı, veri yoğunlaşması ve ağ etkileri sayesinde belirli piyasalarda hızla güç kazanabilmekte ve bu gücü rakiplerin faaliyetlerini kısıtlayıcı biçimde kullanabilmektedir. Özellikle kritik arayüz, veritabanı veya API erişiminin engellenmesi, kötüye kullanım teşkil edebileceği gibi merkezi konumları sayesinde topladıkları fiyat, stok ve promosyon bilgilerini üçüncü taraflara iletmeleri de bağımsız ticari karar alma özgürlüğünü sınırlandırabilir. Ayrıca algoritmaların birbirini taklit etmesiyle ortaya çıkan örtük koordinasyon riski, algoritmik kartelleşme bağlamında da hukuki inceleme gerektirmektedir. Büyük veri avantajı ve çapraz pazar entegrasyonu, süper uygulamaların bir pazarda elde ettikleri gücü diğer piyasalara aktarmalarını kolaylaştırmakta, böylece hakim durum oluşumu ihtimalini artırmaktadır. Ancak yine de vurgulanmalıdır ki; bir süper uygulamanın varlığı tek başına hakimiyet yaratmamaktadır. Süper uygulamanın hakim durumu kötüye kullanıp kullanmadığının ayrıca tespit edilmesi gerekmektedir.

Türk Hukuku açısından süper uygulamaların banka niteliği taşımaları kural olarak mümkün olsa da uygulama açısından sorunludur. Banka ibaresinin ticaret unvanında bulunması ve BanK m. 10 uyarınca BDDK'dan faaliyet izni alınması gerekir. Bununla birlikte süper uygulamalar, kullanıcı bakiyesi toplama, dijital cüzdan oluşturma, ödeme aracı sağlama veya kredilendirme gibi faaliyetlerle fiilen ödeme kuruluşu benzeri işlevler üstlenebilirler. Trendyolpay, Hepsipay ve GetirFinans örneklerinde olduğu gibi bu tür sistemler 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme kuruluşu sayılmakta ve ruhsat alma zorunluluğu bulunmaktadır. İzin alınmaksızın bankacılık, elektronik para veya ödeme hizmeti sunulması BanK m. 150 ve 6493 sayılı Kanun m. 28 kapsamında suç teşkil etmekte ve faaliyet durdurma, reklam yasağı, erişim engeli gibi yaptırımlara konu olabilmektedir. AB düzenlemelerinde de PSD2 ve EMD çerçevesinde benzer şekilde izin/ruhsat zorunluluğu getirilmiş olup, yaptırım yetkisi üye devletlere bırakılmıştır. Örneğin Alman hukukunda KWG §54 ve ZAG §3 hükümleri uyarınca izinsiz bankacılık ve ödeme hizmetleri yasaktır. Dolayısıyla süper uygulamalar, bankacılık veya ödeme

kuruluşu gibi faaliyette bulunmak istediklerinde ilgili mevzuat kapsamında gerekli ruhsatı almakla yükümlüdürler.

Süper uygulamaların kripto varlık hizmet sağlayıcısı olarak kabul edilip edilmeyecekleri, sundukları faaliyetlerin niteliğine bağlıdır. Uygulama bünyesinde kripto varlıkların alım satımı, transferi veya saklanması profesyonel düzeyde gerçekleştiriliyorsa hem MiCA hem de 7518 sayılı Kanun kapsamında kripto varlık hizmet sağlayıcı sayılmaları gerekir. Anılan nitelik için en temel koşul faaliyet iznidir. Avrupa Birliği'nde ilgili üye devlet otoritesinden lisans alınması veya belirli hallerde kredi kurumları ile elektronik para kuruluşlarının bildirim yoluyla faaliyet gösterebilmesi mümkün iken, Türkiye'de SPK'dan izin alınması zorunludur. Netice olarak süper uygulamanın banka ya da elektronik para kuruluşu olması, kendiliğinden kripto varlık hizmet sağlayıcısı sayılmasına yol açmaz; bu alanda faaliyet gösterebilmek için ayrıca yetkili makamlardan izin alınması gerekir.

ABAD'ın özellikle Meta, KNLTB, Schufa ve IAB Europe kararları, süper uygulamaların veri işleme pratiklerini hem hukuki sebep (özellikle meşru menfaatin dar yorumlanması), hem otomatik karar verme yasağı hem de ortak veri sorumluluğu yönlerinden önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Buna göre, süper uygulamaların çapraz izleme, profil çıkarma veya skor üretme gibi yüksek müdahale içeren işleme faaliyetlerini artık ne sözleşmenin ifasına ne de meşru menfaate dayandırmaları mümkündür. Söz konusu işlemler ancak açık, özgürce verilmiş ve ayrıştırılmış rıza ile hukuka uygunluk kazanabilir. IAB Europe kararının işaret ettiği gibi, süper uygulamanın veriye doğrudan erişiminin bulunmaması dahi sorumluluğu ortadan kaldırmamaktadır. Amaç ve araçlar üzerinde belirleyici etki bulunduğu sürece süper uygulama, ekosistemdeki diğer aktörlerle birlikte müteselsil sorumluluğa tabi tutulmaktadır.

Süper uygulamalar bakımından arz eden husus, Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl bir yaklaşım sergileyeceğidir. Kanaatimizce Türkiye'de Avrupa Birliği ile uyumlu düzenlemeler yapılarak süper uygulamaların gücü göz ardı edilmemeli, ayrıca süper uygulamaların bir veri elde etme ve gözetleme aracı olarak kullanılmasına olanak tanınmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Armstrong M. ‘Competition in Two-Sided Markets’ (2006) 37(3) RAND Journal of Economics 668–691.
- Aslan İY. *Rekabet Hukuku* (6. Baskı, Ekin Yayınevi 2021).
- Atlı T. ‘Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi’ (2019) 2(1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4-22.
- Balaban MF. *Elektronik Haberleşme Sektöründe İşlenen Kişisel Verilerin Korunması* (Adalet Yayınevi 2023).
- Carvalho Ota FK/Meira JA/Frank R/State R ‘Towards Privacy Preserving Data Centric Super App’ (2020) 2020 Mediterranean Communication and Computer Networking Conference (MedComNet) 1-4.
- Çoğalan M. *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlamında Blockchain* (Seçkin Yayınevi 2023).
- Çoşkun SY. ‘Türk Rekabet Kurulu Kararları Işığında Pişmanlık Programının Uygulanması: Belirsizlikler ve Tutarsızlıklar’ (2014) 28(3-4) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77-107.
- Erdemir F. *Dijital Para Kavramı ve Elektronik Para Kuruluşlarının Türk Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi* (Adalet Yayınevi 2024).
- Evans DS and Schmalensee R. ‘Matchmakers: The New Economics of Multisided Platforms’ (2016) SSRN E-Library <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793021 > 10.12.2025.
- Ezrachi A. *EU Competition Law: An Analytical Guide to the Leading Cases* (7. Eds, Hart Publishing 2018).
- Ganeshkumar C/Jeganathan GS/Arokiaraj D. ‘Adoption of Big Data Analytics: Determinants and Performances Among Food Industries’ (2023) 14(1) International Journal of Business Intelligence Research (IJBIR) 1-17.

- Grentzenberg V/Schmechel P/Kranz J. ‘CJEU’s Landmark Decision in Meta vs Bundeskartellamt’ (DLA Piper) <<https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2023/07/cjeus-landmark-decision-in-meta-vs-bundeskartellamt>> 10.12.2025.
- Gorecka A. ‘On the Interplay between Competition Law and Privacy: The Impact of Meta Platforms Case’ (2024) 20 European Competition Journal 555-576.
- Gorwa R. ‘What Is Platform Governance?’ (2019) 22(6) Information, Communication & Society 854-871.
- Gürkaynak G ‘Rekabet Hukuku’ (Seçkin Yayınevi 2022).
- Harwit E. ‘WeChat: Social and Political Development of China’s Dominant Messaging App’ (2017) 10(3) Chinese Journal of Communication 312-327.
- Hasselwander M. ‘Digital Platforms’ Growth Strategies and the Rise of Super Apps’ (2024) 10(5) Heliyon 1-14.
- Huang Y and Miao W ‘Re-Domesticating Social Media When It Becomes Disruptive: Evidence from China’s ‘Super App’ WeChat’ (2021) 9(2) Mobile Media & Communication 177-194.
- Karakılıç H. *Rekabet Hukukunda Bağlama Uygulamaları* (On İki Levha Yayıncılık 2013).
- Karaman D. ‘Avrupa Birliği’nin İşleyişine Dair Anlaşmanın 102 ve Türkiye’nin 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanununun 6. Maddeleri Açısından Bağlama Anlaşmaları’ (2015) 34 Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 63-73.
- Khan L. ‘The New Brandeis Movement: America’s Antimonopoly Debate’ (2018) 9(3) Journal of European Competition Law & Practice 131-132.
- Khan L. ‘The Separation of Platforms and Commerce’ (2019) 119 (4) Columbia Law Review 973-1098.
- Kulular İbrahim MA ve Gökdaş EF. ‘Büyük Veri ve Mobil Uygulamalarda İşlenen Kişisel Verilerin (Sağlık Verileri) Hukuka Uygunluk Sorunu’ (2022) 1 Adalet Dergisi 543-570.

Küzeci E. *Sayısal Fil* (İnkılap Kitabevi 2021).

Lambrecht A and Tucker CE. ‘Can Big Data Protect a Firm from Competition?’ (2017) CPI Antitrust Chronicle 1-8.

Langley P and Leyshon A. ‘Embedded finance and FinTech disappearance’ (2025) Finance and Society 1–10.

O’Shea L. *Geleceğin Tarihleri Ada Lovelace, Tom Paine ve Paris Komünü Bize Dijital Teknoloji Hakkında Ne Öğretebilir?* (Ayşecan Ay Tr, Metis Yayınları 2021)

Petersen F ‘Improving Digital Equality: The Potential of Data-Free Super Applications’ (2024) 2024 IST-Africa Conference (IST-Africa) 225-235.

Puksas A. ‘Interaction Between Big Data and Competition Law in Digital Single Market’ (2016) *CBU International Conference on Innovations in Science and Education March 23-25, Prague, Czech Republic* 597-602.

Rekabet Kurumu Ödeme Hizmetlerindeki Finansal Teknolojilere Yönelik İnceleme Raporu, IV. Denetim ve Uygulama Dairesi, Aralık 2021 <https://www.procompliance.net/wp-content/uploads/2021/12/RK_odeme-hizmetlerindeki-finansal-teknolojilere-yonelik-inceleme-raporu-pdf.pdf?x78674= > 08.12.2025.)

Roa LF/Correa-Bahnsen A/Suarez G/Cortes-Tejada F/Luque MA/Bravo C. ‘Super-App Behavioral Patterns in Credit Risk Models: Financial, Statistical and Regulatory Implications’ (2021) 169(4) Expert Systems with Applications.

Rochet JC and Tirole J. ‘Platform Competition in Two-Sided Markets’ (2003) 1(4) Journal of the European Economic Association 990–1029.

Schneier B. *Data and Goliath: The Hidden Battles to Collect Your Data and Control Your World* (WW Norton & Company 2016).

Schreieck M/Ondrus J/Wiesche M/Krcmar H ‘A Typology of Multi-Platform Integration Strategies’ (2024) 34(3) Information Systems Journal 828-853.

Sutticherchart J and Rakthin S. ‘Determinants of Digital Wallet Adoption and Super App: A Review and Research Model’ (2023) 18(3) Management & Marketing 270-289.

Şimşek Sarı T. *Geleneksel ve Dijital Pazarlarda Topla Dağıt Karteli*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi (Ankara 2022).

Täuscher K/Laudien SM ‘Understanding Platform Business Models: A Mixed Methods Study of Marketplaces’ (2018) 36(3) European Management Journal 319-329.

Tomaschek A. ‘Microsoft May Create All-in-One ‘Super App’ to Compete With Apple, Google’ CNET (09.12.2022) < <https://www.cnet.com/news/microsoft-may-create-all-in-one-super-app-to-compete-with-apple-google/> > 10.12.2025.

Ünlüsoy K. *Rekabet Hukukunda Bağlama Anlaşmaları*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi (Ankara 2003).

Wachter S and Mittelstadt B. ‘A Right to Reasonable Inferences: Re-Thinking Data Protection Law in the Age of Big Data and AI’ (Social Science Research Network).

Whish R and Bailey D. *Competition Law* (10. Ed, Oxford University Press 2021).

Wituschek J. ‘Microsoft May Be Building Its Own Super App’ BGR (07.12.2022) < <https://www.bgr.com/tech/microsoft-may-be-building-its-own-super-app/> > 10.12.2025.

Yıldız K. ‘Veri Sorumlusunun Meşru Menfaati (5/2-f)’ (2024) 1(2) Medeni Hukuk Dergisi 214-237.

Yu M ‘The Rise of Super Apps: Insights and Opportunities from a UX Perspective’ (2023) 2023 IEEE International Professional Communication Conference (ProComm) 128-133.

İNTERNET KAYNAKLARI

< Art. 20 GDPR – Right to data portability - General Data Protection Regulation (GDPR) > 10.12.2025.

BPC & Fincog ‘The Definitive Guide to Super Apps’ (2022) BPC Banking Technologies & Fincog < <https://www.bpcbt.com/en/guide/super-apps> > 10.12.2025.

Case 85/76 *Hoffmann-La Roche* [1979] ECR 461, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0085> > 10.12.2025.

Case 27/76 *United Brands* [1978] ECR 207, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027> > 10.12.2025.

Crémer, Jacques/de Montjoye, Yves-Alexandre/Schweitzer, Heike. ‘Competition Policy for the Digital Era’ (Report for the European Commission, (2019). < Competition policy for the digital era - Publications Office of the EU > 10.12.2025.

Çoruk AS. Hub and Spoke Cartels < <https://www.erdem-erdem.av.tr/en/insights/hub-and-spoke-cartels> > 10.12.2025.

Dan Cooper Griffiths Mark Young, Paul Maynard, Tomos, ‘Five Key Takeaways from Recent EU Developments on the GDPR’s “Legitimate Interests” Legal Basis’ (*Inside Privacy*, 18 October 2024) <<https://www.insideprivacy.com/data-privacy/five-key-takeaways-from-recent-eu-developments-on-the-gdprs-legitimate-interests-legal-basis>> 10.12.2025.

Digi Távközlési és Szolgáltató Kft v Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság [2022] ECJ Case C-77/21 <<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=267405&doclang=en>> 10.12.2025.

EU: CJEU Interprets Purpose and Storage Limitation Principles under the GDPR | News’ (*DataGuidance*) <<https://www.dataguidance.com/news/eu-cjeu-interprets-purpose-and-storage-limitation>> 10.12.2025.

‘Guidelines 07/2020 on the Concepts of Controller and Processor in the GDPR’ (7 July 2021) <https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-072020-concepts-controller-and-processor-gdpr_en> 10.12.2025.

<<https://www.acm.nl/en/publications/acm-apple-changes-unfair-conditions-allows-alternative-payments-methods-dating-apps>> 10.12.2025.

<<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?cid=4746782&dir=&docid=290211&doclang=en&mode=lst&occ=first&pageIndex=0&part=1&text=&utm>> 10.12.2025.

<https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf?> 10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/1150/oj/eng> > 08.12.2025.

< https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj/eng > 10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A61997CJ0007> > 10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A62014CJ0074> > 10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013L0036-20250117> >
10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02013R0575-20250629> >
10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L2366-20250117> >
10.12.2025.

< <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0110-20180113> >
10.12.2025.

< <https://www.getirfinans.com/bireysel-ihhtiyac-kredisi/> > 10.12.2025.

< https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/___54.html > 05.12.2025.

< https://www.gesetze-im-internet.de/zag_2018/___3.html > 05.12.2025.

< <https://www.hepsipay.com/bireysel/hizli-kredi-al> > 10.12.2025.

< <https://www.revolut.com> > 10.12.2025.

IAB Europe v Gegevensbeschermingsautoriteit [2024] ECJ Case C-604/22 78. < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0604>> 10.12.2025.

Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond v Autoriteit Persoonsgegevens [2024] ECJ Case C-621/22. < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0621>>
10.12.2025.

Meta Platforms Inc and Others v Bundeskartellamt [2023] Court of Justice of the European Union
CJEU Case C-252/21/ Judgement. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62021CJ0252>> 10.12.2025.

OQ v Land Hessen [2023] ECJ Case C-634/21 75. < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62021CJ0634>> 10.12.2015.

< Regulation - 2022/1925 - EN - EUR-Lex > 10.12.2025.

< Summary of the infringement decision of the Netherlands Authority for Consumers and Markets (ACM) of 27 May 2020 > 10.12.2025.

‘WeChat: Why Does Elon Musk Want X to Emulate China’s Everything-App?’ BBC (29.07.2023) < <https://www.bbc.com/news/business-66333633> > 10.12.2025.

< When Does Information Exchange Cross the Line into Anti-Competitive Conduct? | Steptoe & Johnson LLP > 10.12.2025.

< [zincirmarketler_nihaikararduyurusu-20211029091127731-pdf](#) > 10.12.2025.